

“โครงการบ้านมั่นคงจึงไม่ใช่การแจกฟรีหรือให้เปล่า แต่เป็นการสนับสนุนให้เกิด
องค์กรชุมชนตามพันธะภาระของ พอช. เมื่อชาวบ้านมีองค์กรชุมชนเป็นเครื่องมือจัดการ
เขาก็แข็งแรง ฟังตนเองได้ในเรื่องที่อยู่อาศัย ในเรื่องการทำมาหากิน
ฉะนั้นเรื่องบ้านมั่นคง จึงไม่ใช่เรื่องของตัวบ้านเท่านั้น แต่ยังหมายถึงครอบครัว
ชุมชน การจัดการการเงิน อาชีพ อย่างที่เราจะอ่านพบในหนังสือเล่มนี้
เป็นความมั่นคงอย่างบูรณาการ ทั้งทางกาย จิต สังคม และปัญญา อย่างเชื่อมโยงกัน”

บางส่วนจากคำนิยม
โดย ศ.นพ.ประเวศ วะสี

ภาพนี้ | ภาพผู้จัดพิมพ์ | บ้านมั่นคงเมืองชุมแพ | บ้านมั่นคงเมืองชุมแพ | บ้านมั่นคงเมืองชุมแพ

มากกว่าคำว่าบ้าน : เมื่อบ้านสร้างคน การเดินทางของคน สู่บ้านมั่นคงเมืองชุมแพ

เรื่อง : กฤตฤกษ์
ภาพ : กฤตฤกษ์ พงศ์ศิริประสิทธิ์

“สร้างความเข้มแข็งของชุมชนจากฐานราก
ด้วยพลังองค์กรชุมชนและประชาสังคม”

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม

ผู้ก่อตั้งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

มากกว่าคำว่าบ้าน : เมื่อบ้านสร้างคน การเดินทางของคน สู้บ้านมั่นคงเมืองชุมแพ

กฤตตฤณ

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data
กฤตตฤณ.

มากกว่าคำว่าบ้าน : เมื่อบ้านสร้างคน การเดินทางของคน สู้บ้านมั่นคง
เมืองชุมแพ.-- กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม
สุขภาพ (สสส.), 2560.
96 หน้า.

1. การพัฒนาชุมชน. 2. การท่องเที่ยวโดยชุมชน. I. ชื่อเรื่อง.

307.1

ISBN 978-616-393-099-6

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ 978-616-393-099-6

พิมพ์ครั้งที่ 1

บรรณาธิการอำนวยการ

บรรณาธิการ

กองบรรณาธิการ

ช่างภาพ

ศิลปกรรม

ออกแบบปก

พิสูจน์อักษร

ประสานงานการผลิต

มิถุนายน 2560

สมพร ใช้บางยาง

ดวงพร เฮงบุณยพันธ์

ชนิษฐา นันทบุตร

กฤตพจน พงศ์ถิรประสิทธิ์

สาโรช สนั่นเมือง

สนอง รวยสูงเนิน

ชัชฎาพร ณ บางช้าง

วรรณรัตน์ กล้าสมบัติ

กฤตพจน พงศ์ถิรประสิทธิ์

พรทิวา ไวยครุฑธา

ณัฐชา วิวัฒน์ศิริกุล

วรรณรัตน์ กล้าสมบัติ

รัชนี้ สงวนดี

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

โดยสำนักสนับสนุนสุขภาพะชุมชน (สำนัก 3)

อาคารเรียนรู้สุขภาพะ เลขที่ 99/8 ซอยงามดูพลี

แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120

โทรศัพท์ 02-343-1500 www.thaihealth.or.th

ดำเนินการผลิตโดย

หจก. จู๊ซ อีพ มีเดีย แอนด์ คอมมิวนิเคชั่น

เลขที่ 200 ซอยเอกชัย 46 ถนนเอกชัย แขวงบางบอน

เขตบางบอน กรุงเทพฯ 10150

ติดต่อ : juiceup.asia@gmail.com

บ้านมั่นคง

ทางแห่งความสุขของคนกึ่งมวล

ผมอ่านหนังสือเล่มนี้แล้วมีความสุขทั้งเนื้อทั้งตัว

ประการหนึ่ง เพราะผู้เขียนคือ **คุณกฤตพจน พงศ์ถิรประสิทธิ์** เขียนแบบเล่าเรื่อง ไม่ใช่แบบวิชาการ ทำให้อ่านง่าย อ่านเพลิน เพราะมีตัวละครหรือชีวิตของผู้คนที่เกี่ยวข้องตลอดเส้นทาง เริ่มตั้งแต่ขับรถออกจากสนามบินจังหวัดขอนแก่น มุ่งหน้าไปอำเภอชุมแพ ระยะทาง 80 กม. ไปตามหาพี่สาโรช ไปพบนายกเทศมนตรีเมืองชุมแพที่ชื่อ **คุณสมเกียรติ ตีบุญมี ญ ชุมแพ** ไปพบแม่สนอง **แม่ณิด** และใครต่อใครอีกหลายคน เมื่ออ่านจบก็เห็นภาพของเรื่องราวทั้งหมด ต่างจากการอ่านตำราวิชาซึ่งอ่านยาก มีความทุกข์จำอะไรมากมายได้ ที่จริงในพื้นที่ประเทศไทยมีเรื่องดีๆ มากมาย ถ้ามีนักเขียนไปเขียนเป็นเรื่องเล่าที่มีชีวิต หรือแต่งเป็นวรรณกรรม จะทำให้คนไทยเข้าใจความจริงของแผ่นดินไทยเพิ่มขึ้นเป็นอันมาก

ประการหนึ่ง เมื่อรู้ว่าชาวบ้านที่ยากจนไม่มีที่ไม่มีบ้าน เมื่อมีที่มีบ้านของตัวเองขึ้นมาจะมีความสุขเพียงใด ทำให้เราพลอยมีความสุขไปด้วยประการหนึ่ง กระบวนการทางสังคมและการพึ่งตนเองได้ ที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. สนับสนุน บ้านมั่นคงไม่ได้มีแต่ตัวบ้านที่เป็นสิ่งปลูกสร้างทางวัตถุเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการความมั่นคงทางสังคมและการเงินอีกด้วย คือมีการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำเป็นองค์กรชุมชนที่มีการจัดการ การจัดการในที่นี้คือ จัดการออมเงิน จัดตั้งกองทุน มีการให้กู้ ผ่อนคืน สามารถซื้อที่ดิน และจ่ายค่าปลูกบ้านได้ เป็นการพึ่งตนเอง

โครงการบ้านมั่นคงจึงไม่ใช่การแจกฟรีหรือให้เปล่า แต่เป็นการสนับสนุนให้เกิดองค์กรชุมชนตามพันธะภาระของ พอช. เมื่อชาวบ้านมีองค์กรชุมชนเป็นเครื่องมือจัดการ เขาก็แข็งแรง ฟังตนเองได้ในเรื่องที่อยู่อาศัย ในเรื่องการทำมาหากิน

ฉะนั้นเรื่อง**บ้านมั่นคง** จึงไม่ใช่เรื่องของตัวบ้านเท่านั้น แต่ยังหมายถึงครอบครัว ชุมชน การจัดการการเงิน อาชีพ อย่างที่เราจะอ่านพบในหนังสือเล่มนี้ เป็น**ความมั่นคงอย่างบูรณาการ** ทั้งทางกาย จิต สังคม และปัญญา อย่างเชื่อมโยงกัน

ในโครงการบ้านมั่นคงที่ชุมแพนี้ นอกจาก พอช. ที่เข้าไปสนับสนุนแล้ว เรายังเห็นบทบาทของนายกเทศมนตรีและเทศบาลเมืองชุมแพ และองค์กรอื่นๆ เช่น กรมธนารักษ์ เป็นการถักทอกันเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน **เนื่องจากโครงการบ้านมั่นคงเป็นโครงการที่คืนทุน ไม่ใช่การให้เปล่า** แต่ชาวบ้านสามารถออมเงินและทำมาหากินให้พอเจมีเงินมาใช้คืนได้ หมายความว่า กระบวนการนี้ สามารถสร้างบ้านให้คนจน ทุกคนทั้งประเทศ

ในความเป็นคนนั้น ถ้ามีบ้านอยู่ของตนเอง จะมีความรู้สึกมั่นคงและมีความสุขอย่างลึกๆ เราจะต้องถักทอกันส่งเสริมสนับสนุนให้คนไทยทุกครอบครัวมีบ้านมั่นคง ถ้าดูตัวอย่างบ้านมั่นคงที่ชุมแพ น่าจะทำได้ทั่วประเทศ เพราะเรามีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ระดับตำบลในทุกตำบล ในรูปของ อบต. หรือเทศบาล อปท. เหล่านี้สามารถส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ มีองค์กรชุมชนเป็นเครื่องมือจัดการในทุกชุมชนหรือหมู่บ้าน องค์กรชุมชนทำการพัฒนาอย่างบูรณาการ ซึ่งรวมทั้งบ้านมั่นคง ตามตัวอย่างในหนังสือเล่มนี้

ตำบลจึงเป็นจุดยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศ

เรามีหน่วยงานต่างๆ มากมาย ทั้งภาครัฐ และเอกชน ที่สามารถสนับสนุนตำบลได้ทั่วราชอาณาจักรในด้านต่างๆ ดังที่**คุณเอ็นนู ซื่อสุวรรณ** ประธานมูลนิธิจำเริญ สารนาคน ผู้เคยเป็นรองผู้จัดการใหญ่ ธ.ก.ส. สนับสนุนชาวบ้านให้รวมตัวกันจัดการเงินจนพัฒนาเป็นสถาบันการเงินของชุมชนระดับตำบล มีเงินหมุนเวียนแห่งละกว่า 100 ล้านบาท สถาบันการเงินของชุมชนระดับตำบลเป็นเครื่องมือเชิงสถาบันของประชาชน ซึ่งสามารถจัดการเรื่องการออม การลงทุน การเรียนรู้ การส่งเสริมอาชีพ สวัสดิการ อาจเรียกว่าเป็นเครื่องมืออันทรงพลังของชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างบูรณาการ

ถ้าเราประกอบภาพดีๆ ที่กำลังเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น ย่อมไม่มีข้อสงสัยเลยว่าคนไทยสามารถถักทอกันส่งเสริมให้ทั้ง 8,000 ตำบล อันประกอบด้วย 80,000 หมู่บ้าน มีการพัฒนาอย่างบูรณาการ เกิดความร่มเย็นเป็นสุขขึ้นทั้งประเทศ เป็นที่มาของการตั้งชื่อคำนิยามนี้ว่า

บ้านมั่นคง : ทางแห่งความสุขของคนทั้งมวล

ในการอ่านเรื่องนี้ซึ่งเป็นโครงการที่สนับสนุนโดย พอช. ทำให้ผมรำลึกถึง **ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม** ผู้ก่อตั้ง พอช. ด้วยการมองเห็นการณ์ไกลว่าองค์กรชุมชนคือหัวใจของการพัฒนาประเทศไทย ไพบูลย์เป็นคนดีเหลือเกิน เป็นสัตบุรุษที่รักชาวบ้าน มีวิสัยทัศน์และทักษะในการจัดการ แม้ตายจากไปแล้ว จิตวิญญาณของไพบูลย์ยังอยู่คู่สังคมไทย ให้ผู้คนระลึกถึงและเป็นแรงบันดาลใจให้ถักทอกันพัฒนาประเทศไทย

ประธาน พอช. คนปัจจุบัน **สมพร ใช้บางยาง** อดีตผู้ว่าราชการจังหวัด และอดีตอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เป็นประธานเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ เป็นคนที่องค์กรปกครองท้องถิ่นทั่วประเทศให้ความรักและเคารพ เพราะความเป็นคนดีของท่าน ฉะนั้นจึงไม่มีข้อสงสัยเลยว่า ทำไมคนไทยจะถักทอกันสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ทั่วประเทศไม่ได้

ยิ่ง พอช. ร่วมมือกับ สสส. โดยสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน ซึ่งมีหญิงเหล็กคือ **คุณดวงพร เฮงบุณยพันธ์** เป็นผู้อำนวยการ ก็ยิ่งมีความเข้มแข็งมากขึ้น สององค์กรนี้ยังร่วมมือกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมการพัฒนาชุมชน และกรมการปกครอง เป็นเบญจภาคีอันเป็นแกนที่เข้มแข็งในการเชื่อมโยงกับบุคคลและองค์กรอื่นๆ เป็นเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ได้ทั่วประเทศ

ชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ทั่วประเทศจะทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่น่าอยู่ที่สุด หวังว่าหนังสือเกี่ยวกับบ้านมั่นคงที่ขุมแพเล่มนี้ จะก่อให้เกิดความบันเทิงใจกับเพื่อนคนไทยอย่างกว้างขวางว่าคนไทยสามารถถักทอกันสร้างบ้านมั่นคงได้เต็มประเทศ สร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ได้ทั่วประเทศ และสร้างประเทศไทยที่น่าอยู่ที่สุดได้

ประเวศ วะสี

24 พฤษภาคม 2560

คำนำ

ในจำนวนภารกิจของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. ผู้คนรู้จักและจดจำภารกิจขับเคลื่อน 'บ้านมั่นคง' จนเป็นภาพจำที่ย้ำการรับรู้ของผู้คน แต่แท้จริงแล้วบ้านมั่นคงเป็นเพียง 'เครื่องมือ' ตัวหนึ่งเท่านั้น เพราะหลักใหญ่ใจความสำคัญที่ พอช. ขับเคลื่อนตลอดมา คือกระบวนการสร้างองค์กรชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ องค์กรประชาสังคมอื่น และหน่วยงานใดก็ตามที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น โดย พอช. ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางประสานความร่วมมือของบรรดาเพื่อผลักดันให้องค์กรชุมชนก้าวไปสู่เป้าหมาย

ฉะนั้นแล้วบ้านมั่นคงจึงเป็นเพียงหนึ่งในหลายภารกิจสำคัญ ที่ พอช. ใช้สร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาชนที่มารวมกลุ่มกัน ไปสู่การจัดการตนเองได้อย่างกรณีบ้านมั่นคง

เมืองชุมแพ นี่คือรูปธรรมที่ชัดเจนว่า สิ่งที่พอช. ทำ ไม่ใช่แค่เรื่องที่อยู่อาศัย หรือแก้ไขความยากจน นั่นเป็นเพียงปลายทางหรือรางวัลแห่งความสำเร็จ แต่ระหว่างทางของการขับเคลื่อน พอช. ได้สร้างการรวมตัวของชุมชน เพื่อมาจัดการปัญหาของตนเอง

บ้านมั่นคงเมืองชุมแพเกิดขึ้นมา ก็ด้วยความร่วมมือร่วมใจของกลุ่มประชาชน ผู้มีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย เทศบาลเมืองชุมแพ ที่มองเห็นปัญหาและไม่ทอดทิ้งชาวบ้าน รวมถึง พอช. ที่เข้ามาประสานความร่วมมือจนเมื่อบ้านเสร็จสิ้น ผู้คนเข้าไปอยู่อาศัย มีคุณภาพชีวิตที่ดี ด้วยมีรากฐานที่มั่นคงครอบครัวเป็นปึกแผ่น นี่ก็เป็นนิมิตหมายที่ดีเพราะพวกเขาไม่ต้องเบียดเบียนสังคม ขณะที่การรวมกลุ่มเป็นองค์กรภาคประชาชนยังคงอยู่มีความเข้มแข็ง ขับเคลื่อนงานต่อยอดสู่มิติที่แม้กระทั่งเราเองก็ไม่คาดคิดมาก่อน ทั้งกรณีซื้อที่ดินารวม ทำโรงน้ำดื่มตราบ้านมั่นคง

รวมกลุ่มร่วางผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน กองทุนสวัสดิการบ้านมั่นคงเมืองชุมแพ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นเรื่องที่คนบ้านมั่นคงเมืองชุมแพคิดและดำเนินการเองทั้งสิ้น

กรณีบ้านมั่นคงเมืองชุมแพจึงตอบโจทย์เรื่องชุมชนจัดการตนเองจนมีความเข้มแข็งในระดับที่เป็นต้นแบบได้ และเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงานของ พอช. ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่อยากเห็น คือชุมชนบ้านมั่นคงสามารถเชื่อมโยงกับกลุ่มองค์กรอื่น มีบทบาทในการสร้างความเข้มแข็งที่เหลือก็เพียงต้องรักษาระดับพลังผู้นำให้ผู้นำเก่าสร้างผู้นำใหม่ เพื่อตอบโจทย์เรื่องความยั่งยืน มิให้การพัฒนาที่ผ่านมาเป็นเพียงสายลมที่พัดมาแล้วไป

ทุกวันนี้บ้านมั่นคงเมืองชุมแพเริ่มต่อยอดสู่ดอกผลอื่นแล้ว อย่างที่ย้ำกันตอนนี้คือเรื่องผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน เพื่อยกระดับพลังการมีส่วนร่วมของคนกลุ่มนี้ ดังที่**พลตำรวจเอกอดุลย์ แสงสิงแก้ว** รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้มอบเป็น

แนวนโยบายไว้

แล้วอย่างทีกล่าวไว้ คือ พอช. ไม่ได้ทำเรื่องบ้านมั่นคงเพียงอย่างเดียว แต่ขับเคลื่อนองค์กรชุมชนในอีกหลายรูปแบบ โดยพยายามมองถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาต่อยอดเสมอมา ดังเช่นที่เราจัดเวทีผู้นำชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ หรือ สสส. โดยสำนักสนับสนุนสุขภาพระดับชุมชน (สำนัก 3) ถึง 8 ครั้ง ในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤศจิกายน 2558 และหลังจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บนเวทีวิชาการ ก็มีการพูดคุยถึงความเป็นไปได้ในการร่วมกันขับเคลื่อนรูปธรรมในพื้นที่จริง จึงได้กำหนดเป้าหมายร่วมกัน 117 ตำบล กับอีก 3 ชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรมการพัฒนาชุมชน ร่วมลงนามข้อตกลงขับเคลื่อน เชื่อว่าจะสร้างมิติใหม่แห่งการพัฒนาชุมชนให้มีความน่าอยู่ เข้มแข็ง และชุมชนเหล่านี้จะเป็นพลังสำคัญในการสร้างฐานของชาติให้มั่นคงและยั่งยืนสืบไป

สมพร ใช้บางยาง
ประธานกรรมการ
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

- 10 | ก่อนการเดินทาง
- 13 | เมืองชุมแพ
- 18 | เมื่อบ้านคือรากฐานของครอบครัว
- 24 | บ้านมั่นคงเมืองชุมแพ
- 28 | บ้านมั่นคงร่มเย็น
- 35 | โทรศัพท์จากท่านประธาน
- 38 | บ้านมั่นคงสามัคคีศรีแหลมทอง
- 44 | บ้านมั่นคงพัฒนา
- 48 | กองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองชุมแพ
- 52 | บ้านมั่นคงโนนโพธิ์ทอง

- 56 | บ้านมั่นคงอยู่เจริญสุข
60 | โรงน้ำดื่มบ้านมั่นคงเมืองชุมแพ
66 | นารวมร่วมใจ
74 | นิติบุคคลแห่งบ้านมั่นคง
78 | กองทุนสวัสดิการเครือข่ายเมืองชุมแพ
82 | เครือข่ายผู้สูงอายุ
บ้านมั่นคงร้างย้อนยุค
84 | สวนผักแห่งบ้านร่มเย็น
88 | อาชีพเสริมของชาวบ้านมั่นคง
92 | ถนนคนเดินเมืองชุมแพ
94 | บทส่งท้าย

สมชาติ ภาரசสุวรรณ

ก่อนการเดินทาง

ก่อนเดินทางไปเมืองชุมแพ ผมมีโอกาสโทรศัพท์พูดคุยกับ สมชาติ ภาரசสุวรรณ รองผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ที่จริงเคยได้พบกันหลายครั้ง แต่ก็ไม่เคยได้พูดคุยกันจริงจังเท่าครั้งนี้

ผมแจ้งพี่สมชาติไปว่า กำลังจะเดินทางไปเมืองชุมแพ เพื่อไปท่องเที่ยว และเรียนรู้ไปพร้อมกัน ผมได้ยินมาว่า เมืองชุมแพเด่นเรื่องบ้านมั่นคง ถ้าฟังเปิดกุ๊กกิ๊ก ก็เชื่อขนมกินได้เลยว่า ชุมแพคือผลลัพธ์ที่นำมาเป็นอันดับหนึ่ง และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. เป็นส่วนสำคัญในความสำเร็จนี้อะไรเลย โทศัพทท์มาเป็นเชิงขออนุญาตเยี่ยมพื้นที่ และทำความเข้าใจกับบ้านมั่นคงเมืองชุมแพโดยสังเขป

พี่สมชาติเล่าว่า บ้านมั่นคงเมืองชุมแพเป็นตัวละครเอกไปแล้วในวันนี้ แต่นั่นมิใช่เรื่องเดียวที่ พอช.ทำ เมื่อประเด็นสำคัญของการทำบ้านมั่นคง ไม่ใช่แค่การสร้างบ้าน ประกอบร่างอิฐ หิน ปูน ทราย แล้วผู้คนย้ายเข้าไปอยู่ แต่ต้องมองไปถึงการได้มาซึ่งบ้านหลังนั้น กับคนที่อาจจะเป็นคนชายขอบ ผู้คนที่โยกย้ายหนีความแห้งแล้ง ความยากจนบนถิ่นที่กำเนิด ไปแสวงหาโอกาสทำกินในถิ่นที่อื่น ต้องไปเช่าบ้าน หาเช่ากินค่า หรือบุกกรุกที่ดินรกร้าง สร้างเป็นเพิงพักอาศัย ไม่มีควมมั่นคง ซ้ำร้ายยังถูกมองว่าเป็นผู้สร้างปัญหา คนกลุ่มนี้ไม่สามารถมีบ้านด้วยวิธีการที่ปกติ ไม่อาจเดินเข้าธนาคารแล้วกลับออกมาด้วยเงินกู้เรือนแสน

ก่อนจะเป็นบ้านมั่นคงเมืองชุมแพ พี่สมชาติเล่าว่า พอช.ไม่ได้เข้ามาให้เงินกู้ สร้างบ้าน แล้วจบกัน เพราะก่อนที่จะได้

มา ชาวบ้านต้องเสียสละมากกว่านั้น ผมไล่เรียงองค์ประกอบของการขับเคลื่อน เริ่มจากปัญหา สุนัขที่พร้อมรวมตัวกันจากคนกลุ่มหนึ่ง กลายเป็นองค์กรหนึ่งที่มาทำกิจกรรม ทั้งการออมเงิน การเข้าร่วมอบรมกับ พอช. ซึ่งกินระยะเวลาแต่กระบวนการที่เกิดขึ้นก็ช่วยคัดกรองคนจนเหลือผู้ที่มีปัญหาและมีความต้องการ โดยแท้จริง

พี่สมชาติบอกอีกว่า กรณีบ้านมั่นคงเมืองชุมแพ ถ้าเทศบาลเมืองชุมแพไม่เข้าร่วม ก็แทบเป็นไปไม่ได้เลย ความร่วมมือนำไปสู่การตั้งคณะกรรมการบ้านมั่นคงเมืองชุมแพ ที่ประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนที่มีความเดือดร้อน และ พอช. ทั้งหมดช่วยกันหล่อหลอมกระบวนการ จนเกิดเป็นความสำเร็จของบ้านมั่นคงเมืองชุมแพดังที่ผมจะไปเยี่ยมชมในวันพรุ่งนี้

ต่อให้บ้านเสร็จแล้ว แต่หัวใจสำคัญอย่างองค์กรชุมชนก็ต้องคงอยู่ พี่สมชาติเน้นย้ำแนวความคิดนี้ โดยเวลานี้แกนนำคณะกรรมการบ้านมั่นคงเมืองชุมแพเริ่มต่อยอดสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ทั้งเรื่องสวัสดิการ สุขภาพ อาชีพ การรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน การทำนารวม ฯลฯ ขณะที่ พอช.เองก็ได้นำโมเดลของบ้านมั่นคงเมืองชุมแพมาขยายผล สร้างการเรียนรู้ในแนวราบ อย่างล่าสุดได้พาชุมชนริมคลอง

ลาดพร้าว ไปศึกษาดูงานบ้านมั่นคง เมืองชุมแพ เพื่อสร้างแรงกระตุ้น และขับเคลื่อนสู่เป้าหมายเรื่องที่อยู่อาศัย รวมถึงมิติด้านคุณภาพชีวิตอื่นๆ

ผมถามพี่สมชาติถึงกระบวนการสำคัญของการขับเคลื่อนงาน นั่นคือการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน อย่างคณะกรรมการบ้านมั่นคงเมืองชุมแพ ที่สำรวจข้อมูลภายในชุมชน ซึ่งมีได้มีแต่จำนวนผู้ที่ต้องการบ้าน แต่เป็นข้อมูลของชุมชนทั้งเมือง เพื่อนำจัดทำแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยทั้งเมือง การมีข้อมูลที่ชัดเจนทำให้การประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความถี่ถ้วน และสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาสู่มิติอื่นได้

ในเรื่องของข้อมูล พี่สมชาติเสริมว่าตอนนี้ทาง พอช.ยังร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ หรือ สสส. โดยสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน (สำนัก 3) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรมการพัฒนาชุมชน ร่วมกันออกแบบกระบวนการในพื้นที่นำร่อง 117 ตำบล และ 3 ชุมชนในกรุงเทพมหานคร ด้วยมุ่งหวังที่จะเห็นชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งพึ่งพาตนเอง โดย 4 องค์กรหลักร่วมกันทำเวิร์คช็อปเพื่อหาข้อสรุป 1 แผน 1 ตำบล เป็นข้อมูลกลางใช้ร่วมกัน ลดความซ้ำซ้อน และเพิ่มประสิทธิภาพของแต่ละหน่วยงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายให้ชุมชนพึ่งตนเองได้แท้จริง

พี่สมชาติยังบอกกับผมว่า สิ่งที พอช. ทำมา รวมถึงองค์ภรภาคีที่เข้ามาทำงานร่วมกัน ต่างก็อยากเห็นความเปลี่ยนแปลงในสังคมนี้ ด้วยเชื่อว่า สังคมต้องเปลี่ยนจากฐานราก และชุมชนท้องถิ่นประกอบ ด้วยคนอย่างน้อย 70 เปอร์เซ็นต์ของประเทศ ถ้าพวกเขาเข้มแข็ง มีการพัฒนาพึ่งพาตนเองในทุกมิติ ก็เปรียบเสมือนฐานเจดีย์ที่มีความมั่นคง ซึ่งเป็นหัวใจในการพัฒนา ขณะเดียวกันทุกองค์กรที่ทำงานตรงจุดนี้ มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของคนชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศมีทิศทางการพัฒนาที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน

อย่างเรื่องความมั่นคงนี้ พี่สมชาติบอกว่า ยังสอดคล้องกับกระแสโลกที่พูดถึงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือเอสดีจี (Sustainable Development Goals : SDGs) ซึ่งไม่ใช่เรื่องที่เพิ่งเกิดขึ้นในประเทศไทย แต่เป็นเรื่องที่มีอยู่แล้ว โดยเฉพาะหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของในหลวง รัชกาลที่ 9 ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานที่เชื่อมโยงสู่การพัฒนาในทั้ง 17 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เหลือก็เพียงแต่ต้องต่อยอดให้เท่าทันสถานการณ์โลก

ผมวางสายจากพี่สมชาติ เครื่องหมายคำถามเกิดขึ้น ยังมีเรื่องราวให้ได้ตามต่อ แต่อย่างแรกเลยคงต้องจัดกระเป๋า เพราะจะเดินทางอยู่แล้ว...

เมืองชุมแพ

คล้ายคล้ายคล้ายคลาว่าเคยได้ยินชื่อ 'ชุมแพ' จากแม่ เป็นหนังแอ๊คชั่นที่มีอายุมากกว่าผม 10 ปี นำแสดงโดยดาราหุ่นใหญ่อย่าง สมบัติ เมทะนี ผมไม่เคยดูหรอก เพราะโตมากับหนังฮอลลีวูด จำพวกก๊วยหนี่ไดโนเสาร์อะไรเทือกนั้น แต่กับแม่แล้ว แม่ดูหนังไทยค่อนข้างมาก พูดถึงเรื่องไหนก็รู้จัก แต่หนังไทยยุคหลังเปลี่ยนไปมาก แม่เองไม่คุ้นชิน กับดาราสมัยใหม่ที่เปลี่ยนหน้ากันรวดเร็ว เนื้อเรื่อง ที่ดูจะไม่ถูกจริต เลยจำกัดอยู่แค่ละครทีวี นานที ถึงพาผมเข้าโรงหนังดูหนังฝั่งฮอลลีวูด

พอดีมีเหตุให้มาชุมแพ อารมณ์คลั่งคล้ายคลับคลาอีก
นั่น แต่มาย้อนรำลึกดู ผมน่าจะคิดไปเอง ตอนเด็กผมมักตาม
แม่มาเที่ยวสายบุญ จำพวกผ้าป่าแล้วแวะเที่ยว แต่จุดหมาย
หลักที่แม่พาไป ล้วนกระจุกอยู่ในภาคเหนือ และภาคใต้ การ
เดินทางมาชุมแพในครั้งนี่ จึงนับเป็นครั้งแรกของผม

เส้นทางหลักที่ทอดขนานผ่าเมืองชุมแพ คือทางหลวง
แผ่นดินหมายเลข 12 หรือถนนมลิวรรณ ถนนที่ชวนให้
คนสายงานอย่างผมรู้สึกสับสน ด้วยมีการใช้มีทั้ง ‘มลิวรรณ’
และ ‘มะลิวัลย์’ ในแง่ประสบการณ์ที่ผมเห็น คนทั่วไปใช้
มะลิวัลย์มากกว่า แต่เมื่อสืบค้นที่มาโดยแท้จริง กรมทางหลวง
ใช้ถนนมลิวรรณ โดยตั้งเป็นเกียรติแก่ **กมล มลิวรรณ** นายช่าง
กำกับแขวงทางหลวงอุดรธานี ผมจึงขอใช้แบบทางการ ซึ่งอาจ
จะผิดแผกจากความคุ้นชิน โดยถนนหลวงสายนี้มีต้นทาง
มาจากอำเภอแม่สอดจังหวัดตาก ไปสุดที่อำเภอเมือง
จังหวัดมุกดาหาร รวมระยะทางเกือบ 800 กิโลเมตร

ด้วยความที่ผมขับรถไม่โอึดเท่าไร เลยต้องอาศัยเครื่อง
ทุนแรง บินตรงมาจากกรุงเทพฯ สู่นามบินขอนแก่น แล้ว
ค่อยเช่ารถขับต่อมา ง่ายนิดเดียว แต่ติดตรงที่ว่าไม่ได้จอง
ล่วงหน้า ประมาทที่คิดไปว่าจะมีลิ้นเหลือในวันธรรมดา
กระทั่งมีลูกค้านำรถของบริษัทหนึ่งมาคืน ผมจึงได้รถมาใช้
เมื่อออกจากถนนสนามบิน ก็เห็นถนนมลิวรรณทอดตัดต่ออยู่
เบื้องหน้า เลี้ยวซ้ายออกไปกลับรถ มุ่งย้อนไปอีกทางของ
อำเภอเมือง ระยะทางประมาณ 80 กิโลเมตร ก็ถึงเมือง
ชุมแพ

ถามว่าที่นั่นมีสิ่งใดรออยู่ คำตอบคือบ้านมั่นคง แต่ส่วนอื่น
ยังไม่ทราบแน่ชัด ต้องลองสืบค้นดูอีกที อดใจรอสักหน่อย
ไว้จะนำมาบอกเล่าที่ละเรื่อง ค่อยเป็นค่อยไป เหมือนสปีด
ในการขับรถของผม

ผมขับรถเรียบเรื่อยไม่รีบร้อน จีพีเอสคำนวณเวลาจาก
สนามบินขอนแก่นถึงอำเภอชุมแพประมาณหนึ่งชั่วโมงกว่า
เล็กน้อย ผมมาขอนแก่นหลายครั้ง แต่ไม่เคยต้องขับรถเอง
เลยสามารถจับได้ ครั้นต้องมาอยู่หลังพวงมาลัย ดวงตาจึง

สาโรช สนั่นเมือง

ต้องเบิกเต็มตลอด พอให้ได้สังเกตชีวิตความเป็นไปของจังหวัดขอนแก่น เส้นทางที่ผมมุ่งหน้าไปนั้นมียุทธบริทุกเป็นเพื่อนร่วมทางจำนวนมาก ข้างซ้ายคือผลผลิตอ้อยมุ่งตรงสู่โรงงานน้ำตาล เกษตรกรส่วนใหญ่ในภาคอีสานวันนี้ เลือกปลูกอ้อยส่งโรงงานขนาดใหญ่ บ้างปลูกข้าวโพดบ้างมันสำปะหลัง พืชเหล่านี้เป็นพืชเศรษฐกิจที่หล่อเลี้ยงครอบครัวเกษตรกร อาจผิดรูปผิดร่างไป แต่ก็ป็นวงจรชีวิตที่เกิดขึ้นตามอุปสงค์อุปทาน บางปีอุปสงค์เกิน บางปีอุปทานเกิน แต่สงสัยกันไหม ทำไมไม่เห็นพอดิเลยสักปี คำถามนี้ผมคงเว้นที่ว่างไว้สำหรับคำตอบ

เศษอ้อยร่วงหล่นตามรายทางกลางแสงแดดร้อนระอุผ่านช่วงอำเภอนองเรือ จึงเห็นโรงงานน้ำตาลใหญ่อยู่ทางซ้ายมือ รถบรรทุกเลี้ยวเข้าไปส่งอ้อย ขณะที่ผมยังมุ่งตรงไปยังจุดหมายปลายทางของตัวเอง

จากอำเภอนองเรือ ผมมาต่ออีกราว 30 กว่ากิโลเมตร ก็ถึงที่หมายยังอำเภอุมพาทย์ ที่ตั้งของเทศบาลเมืองอุมพาทย์อยู่ตรงสี่แยก แผนที่กู่กึ่งซี้เป้าได้ตรงพอดิบพอดิ ผมเอารถเข้าเลนขวาเพื่อเตรียมเลี้ยวขวาเข้าสู่เทศบาลเมืองอุมพาทย์ผมมีนัดที่นี่

โทรศัพทหาพี่สาโรช และได้รับคำเชื้อเชิญให้ขึ้นไปยังชั้นสองของอาคารเทศบาล เลี้ยวขวาไปทางห้องกองช่างห้องของพี่สาโรชอยู่ทางด้านหน้า บ้ายชื่อติดเด่นชัด **สาโรช สนั่นเมือง** ตำแหน่งวิศวกรโยธา ภายในห้องพบชายร่างท้วมนั่งอยู่หลังกองเอกสารเต็มโต๊ะ ผมเดินเข้าไปเอ่ยคำทักทาย พี่สาโรชต้อนรับผมด้วยน้ำดื่ม ฉลากบนขวดอ่านได้ว่า น้ำดื่มบ้านมั่นคง

ที่อุมพาทย์แดนเรื่องบ้านมั่นคงมาก นับเป็นพื้นที่ต้นแบบสำหรับการทำบ้านมั่นคงโดยแท้ พี่สาโรชว่าที่อุมพาทย์มีบ้านมั่นคงมากถึง 13 โครงการ นับเป็นจำนวนมากถึง 1,052 หลังคาเรือน แต่ก่อนที่จะพูดถึงบ้านมั่นคง ผมขอเข้าไปทักทายกับเจ้าบ้านสักหน่อย พี่สาโรชพาผมไปพบกับนายกเทศมนตรีเมืองอุมพาทย์...

เมื่อบ้านคือรากฐาน ของครอบครัว

ห้องทำงานของนายกเทศมนตรีเมืองชุมแพ ตั้ง
อยู่บนชั้นสองเหมือนกัน ตรงกลางตึกประจันหน้า
กับบันไดขึ้นลง ผ่านหน้าห้องเลขานุการ ก็ถึงห้อง
ทำงาน

สมเกียรติ ตีบุญมี ณ ชุมแพ นายกเทศมนตรี
เมืองชุมแพนั่งอยู่ที่โต๊ะทำงาน

สมเกียรติ ตีบุญมี ณ ชุมแพ

ห้องเปิดหน้าต่างรับลมธรรมชาติ ตรงกลางห้องมีโต๊ะรับแขกขนาด 10 ที่นั่ง ผมนั่งลงด้านหนึ่งของโต๊ะ มองเห็นถนนมลิวรรณทอดตัวอยู่เบื้องหน้า นายกฯ นั่งลงที่หัวโต๊ะ เราพูดคุยกันสัพเพเหระ เริ่มจากพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลเมืองชุมแพที่มีอยู่ประมาณ 24.55 ตารางกิโลเมตร กินจุบกินจิบอยู่ใน 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลชุมแพ ตำบลไชยสอ และตำบลหนองไผ่ โดยจุดเด่นของอำเภอชุมแพ คือการเป็นศูนย์กลางทางคมนาคม และการค้า ด้วยจากภาคอีสานไปภาคเหนือ หรือภาคเหนือมาภาคอีสานต้องมาผ่านที่อำเภอชุมแพ

เมื่อเป็นชุมทาง ก็กลายเป็นแหล่งการค้า โดยมีสินค้าจำพวกเครื่องจักรกลทางการเกษตร ทั้งรถเกี่ยว รถไถ เครื่องสูบน้ำ เป็นตัวชูโรง และยังมีสินค้าอื่นๆ อีกสารพัดรองรับความต้องการทั้งหมด เรียกว่าเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจโดยแท้

นายกฯ สมเกียรติว่า ในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมา ชุมแพเติบโตมาก ผู้คนจากทั่วสารทิศเดินทางเข้ามาตั้งรกราก ทั้งกลุ่มที่มาใช้แรงงานแบกหาม กรรมกร และอีกกลุ่มที่เข้ามาค้าขาย ส่วนคนที่ได้ประโยชน์เต็มเม็ดเต็มหน่วย ก็คือคนพื้นถิ่นที่เป็นเจ้าของที่ดิน ตึกรามบ้านช่อง ชนิดที่ว่าอยู่เฉยๆ ก็มีเงินเข้ากระเป๋า

ราคาอสังหาริมทรัพย์ขยับสูงขึ้นอย่างน่ากลัว จากเดิมที่ชุมแพมีห้องแถวไม้ให้เช่าราคาถูก ก็กลายเป็นว่า เจ้าของยกเลิกสัญญาเช่า ทบทำให้เป็นตึกแถวคอนกรีตทันสมัย ราคาเช่าขยับขึ้นเกินร้อยเปอร์เซ็นต์ ชาวบ้านหาเช่ากินค่า จึงรุกกล้าเข้าสู่พื้นที่สาธารณะ โดยเฉพาะที่ดินราชพัสดุในความดูแลของเทศบาลเมืองชุมแพ สร้างเป็นเพิงพักสังกะสีตามประดามี เรียงตัวอัดแน่นเกิดเป็นชุมชนแออัดขึ้นทั้งหมดขาดการสุขาภิบาลที่เหมาะสม และเป็นที่ช่องสุ่มของอบายมุข ทางเทศบาลเมืองชุมแพส่งเจ้าหน้าที่มาปิดประกาศขับไล่อยู่บ่อยครั้ง แต่นั่นก็หาใช่การแก้ปัญหาที่ตรงจุด

ในฐานะพ่อเมือง จึงถือเป็นหน้าที่รับผิดชอบที่ต้องจัดการปัญหา นั่นจึงเป็นที่มาของการจัดตั้งคณะกรรมการบ้านมั่นคงเมืองชุมแพ มีนายกเทศมนตรีเป็นประธานโดยตำแหน่ง ผลักดันกระบวนการพัฒนาที่อยู่อาศัยขึ้น โดยดึงผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเข้ามาร่วมพัฒนากับเทศบาล และได้ประสานความร่วมมือไปยังสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. เพื่อขับเคลื่อนโครงการบ้านมั่นคงในพื้นที่เทศบาลเมืองชุมแพ

ระยะเวลาผ่านไปมากกว่า 10 ปี เกิดโครงการบ้านมั่นคงในเขตเทศบาลเมืองชุมแพจำนวน 13 โครงการ แก้ปัญหาความเดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย และการรुक้าที่ดินของราชการได้ทั้งหมด ซึ่งนอกจากตัวบ้านมั่นคงที่เป็นรูปธรรมแล้ว กระบวนการทำงานยังสร้างการมีส่วนร่วมของพลเมืองให้เข้มแข็งด้วย

ผมมองเมืองชุมแพ และพบว่าที่นี่สร้างเมืองจากพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เมื่อผู้คนมีที่อยู่อาศัย มีอาชีพ นั่นจึงเป็นจุดเริ่มต้นของคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ โดยมีทั้งบริการสาธารณะ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของเทศบาล มีหน่วยงานภาครัฐอย่างโรงพยาบาลชุมแพคอยดูแลเรื่องสุขภาพของประชาชน รวมถึงคลินิกเอกชนอีกหลายแห่ง

กระนั้นเรื่องน่าเป็นห่วงที่นายกฯ สมเกียรติ เปิดเผยกับผม คือภาวะเศรษฐกิจซบเซาในช่วงเวลานี้ ทำให้เมืองชุมแพเริ่มมีปัญหาโจรจัดแะบ้านเรือน โดยเฉพาะในตอนกลางวัน ที่ผู้คนออกไปทำงาน เลขาฯ นการหน้าห้องนายกฯ ก็เพิ่งเจอมากับตัว เลยกกลายเป็นวาระเร่งด่วนที่ต้องป้องกัน แต่ทั้งนี้ก็ต้องอาศัยชุมชนช่วยกันดูแลในเบื้องต้น

ผมสังเกตเห็นที่ด้านหลังโต๊ะทำงานของนายกฯ เห็นนกชุก
จำลองทำจากไม้อยู่ด้วยกันหลายตัว จึงถามนายกฯ ไปว่า
นกชุกเป็นสัญลักษณ์ของเมืองชุมแพหรืออย่างไร จึงได้รับ
คำตอบมาว่า นกชุกนั้นมีตา หู ปาก ที่ดี

“ฟังให้เต็มหู ดูให้เต็มตา เจรจาให้แหลมคม และใช้ เมือง
ชุมแพเป็นเมืองที่ไม่หลับใหล ผู้คนหมั่นเวียนกันทำมาค้าขาย
ตลอดทั้งวัน” นายกฯ สมเกียรติว่าเช่นนั้น

นกชุกจึงเป็นสัญลักษณ์ของที่นี่ ตั้งแต่ทางเข้าเทศบาล
เมืองชุมแพมา ผมดูนาฬิกาแล้วพบว่ามันดที่บ้านมั่นคง จึง
ขอตัวลานายกฯ สมเกียรติ ก่อนเดินออกมา นายกฯ พุดถึง
สถาบันครอบครัว เสมือนเป็นโอวาทให้กับทั้งตัวผม และ
คนที่นั่งร่วมโต๊ะด้วยกันวันนั้น

“ครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานที่สำคัญที่สุด ความสุข
เริ่มต้นจากที่นี่ ถ้าครอบครัวมีบ้านที่มั่นคง อยู่ดีมีสุข สามิ
ภรรยารักกัน ช่วยกันเลี้ยงดูบุตรหลาน สังคมจะมีคุณภาพ
ตัวผมกับภรรยาไม่มีลูก แม้ว่าผมอยากมี แต่ก็ไม่เคยคิดที่จะ
ทรยศภรรยา เราอยู่อย่างมีความสุขในแบบของเรา กลับบ้าน
ไปทั้งที่ท้องอืด แต่ก็ต้องบอกว่าหิว เพราะเรารู้ว่าเขาเตรียม
กับข้าวไว้ให้”

นั่นเป็นการทิ้งท้ายที่บ่งบอกอะไรหลายอย่าง และอาจ
เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนากองบ้านมั่นคงเมืองชุมแพ
ขึ้นมาอย่างเป็นรูปเป็นร่าง เพื่อให้ครอบครัวนับพันครอบครัว
ได้มีที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย มีการสุขภาพดี ได้รับการดูแล
จากหน่วยงานภาครัฐ ไม่ต้องทนอยู่ตามชายขอบรอยวัน
โดนขับไล่ ครอบครัวผมเองกว่าจะมีบ้านของตัวเอง ก็เพิ่ง
จะสิบปีมานี้เอง ความรู้สึกคงไม่ต่างกันสักเท่าไร

ผมยังจำได้ หลังแม่เก็บร้าน ความรู้สึกของการเดิน
กลับบ้านไปด้วยกัน ถึงเวลานั้นยังคงฝังแน่นในความทรงจำ...

บ้านมั่นคงเมืองชุมแพ

ผมเพิ่งพบกับ สอนง รวยสูงเนิน หรือแม่สอนง ตามที่ใครต่อใครเรียกกันในตอนเย็น ด้วยแกติดประชุมที่จังหวัดขอนแก่นตั้งแต่เช้า เพิ่งกลับเข้ามาตอนห้าโมงเย็น สมทบด้วยพี่สาโรช เรานั่งคุยกันที่ทำการสหกรณ์ ซึ่งตั้งอยู่ในโครงการบ้านมั่นคงร่มเย็น

เดิมแม่สอนงเป็นคนอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งอยู่ห่างจากอำเภอชุมแพออกไปประมาณ 50 กิโลเมตร แต่บ้านเกิดนั่นแห้งแล้ง เต็มด้วยความยากจน ชั่งน้ำหนักชีวิตแล้วจึงบากหน้ามาทำมาหากินที่อำเภอชุมแพ จากวันนั้นถึงวันนี้ ก็เกือบ 40 ปีมาแล้ว

ตอนมาทำมาหากินที่อำเภอชุมแพ แม่สอนงเองคือหนึ่งในผู้บุกเบิกที่ราชการ สร้างบ้านหลังน้อย กระทงเทศบาลขับไล่ แม่สอนงจึงอาศัยห้องเช่าที่คับแคบและอุดอู้ ไม่มีหน้าต่างระบายอากาศ เสียค่าเช่าเดือนละ 600 บาท เวลานั้นแม่สอนงค้าขายในตลาด ครั้นมีครอบครัว ชีวิตก็ต้องขยับขยาย แต่ลำพังการเป็นแม่ค้า การกู้เงินซื้อบ้านก็ยากยิ่ง จึงได้แต่เช่าเช่าเรื่อยไป

นี่เป็นช่วงชีวิตหนึ่งของแม่สอนง ซึ่งเป็นภาพสะท้อนไปยังชีวิตของผู้คนอีกเป็นจำนวนมากในอำเภอชุมแพ ที่ประสบปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย

เมื่อถึงตรงนี้ พี่สาโรชจึงบอกกับผมว่า ในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมา เมืองชุมแพมีคนหลังไหลเข้ามา ทั้งจากจังหวัดในภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคเหนือ ส่วนมากมาค้าขายมารับจ้างใช้แรงงาน

สนอง รวยสูงเนิน

“ที่คนรुकกล้าที่ราชการ ส่วนหนึ่งคือไม่มีเงินเช่าบ้าน เมืองชุมแพขยายใหญ่ขึ้นรวดเร็ว ห้องแถวที่เคยมีราคา 1,500 บาทต่อเดือน เจ้าของเห็นโอกาส ก็ขอคืน เพื่อทำเป็นตึก คิดค่าเช่าเพิ่มเป็น 5,000 บาท คนอยู่ไม่ได้” พี่สาโรชกล่าว

ในปี 2546 รัฐบาลเปิดให้มีการลงทะเบียนคนจน แม่สนองและชาวบ้านอีกจำนวนหนึ่งในเมืองชุมแพ จึงไปลงทะเบียนปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ด้วยอยากมีบ้านเป็นของตัวเองสักหลัง เพื่อเป็นที่อาศัยของครอบครัว เข้าถึงน้ำประปา ไฟฟ้า ลูกหลานได้เรียนหนังสือเป็นหลักเป็นแหล่ง

ในครั้งนั้นทางเทศบาลเมืองชุมแพจึงตั้งคณะกรรมการบ้านมั่นคงเมืองชุมแพขึ้น มีนายกเทศมนตรีเมืองชุมแพเป็นประธาน และมีผู้เดือดร้อนเข้ามาเป็นกรรมการ ร่วมด้วยช่วยกันผลักดันกระบวนการพัฒนาที่อยู่อาศัยขึ้น เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างเทศบาลและประชาชน ร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช.

“ตอนนั้นเราดำเนินการสำรวจทั้งเมือง เรียกว่าเป็นเมืองแรกของประเทศไทย พอได้ข้อมูลแล้ว ก็มาแยกประเภทเดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัยก็คน เรื่องอาชีพก็คน ผู้สูงอายุที่ได้รับความเดือดร้อนก็คน ตอนนั้นเราสำรวจพบมากถึง 3,000 กว่าครัวเรือน แต่ก็มีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ส่วนหนึ่งคิดว่ารัฐให้เปล่า พอมาทำงานจริง มีการออมเงิน ก็มีคนถอยออกไป เหลือผู้เดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัยจริงๆ แค่ 395 ครัวเรือนเท่านั้น พอ 8 โครงการแรกเสร็จสิ้นลง ก็มีสกรีนเพิ่มเติม พบผู้มีปัญหาที่อยู่อาศัยเพิ่มเติมอีก 600 กว่าครัวเรือนเป็นที่มาให้ดำเนินโครงการบ้านมั่นคงอีก 5 แห่งในเมืองชุมแพ” แม่สนองเล่า

นั่นจึงเป็นบทเริ่มต้นของการเดินทางที่เปลี่ยนแม่สนองจากชาวบ้านธรรมดาให้กลายเป็นผู้นำชาวบ้าน ก่อร่างสร้างพลังขับเคลื่อนจนบ้านมั่นคงของเมืองชุมแพเกิดขึ้นเป็นรูปเป็นร่าง และพลังมวลชนที่นำไปสู่อะไรอีกหลายอย่าง...

บ้านมั่นคงร่มเย็น

ในช่วงบ่ายระหว่างรอแม่สนอง ผมมานั่งเล่นที่บ้านของหัวเรี่ยวหัวแรงที่สำคัญอีกหนึ่งคน ตัวบ้านเป็นบ้านชั้นเดียว ติดประตูกระจก ด้วยดัดแปลงเป็นร้านตัดเย็บ และซ่อมแซมเสื้อผ้า สติกเกอร์ป้ายชื่อร้านติดหรา ‘แม้นิค’

ตอนนั้นแม่สนองโทรศัพท์มาบอกกล่าวกับเจ้าบ้านก่อนแล้ว ผมเลยไม่ต้องแนะนำตัวมากนัก เจ้าบ้านเลื่อนประตูกระจกออกมานั่งคุยกับผมหน้าบ้าน พร้อมกับนำน้ำดื่มเย็นขึ้นใจตราบ้านมั่นคงมาให้ผมด้วยหนึ่งขวด

สมยศ ชาญกว้าง หรือแม้นิค เธอเป็นเหรียญกษาปณ์ประจำบ้านมั่นคงร่มเย็น น้ำเสียงของแม้นิคเรียบนิ่ง อ่อนโยน เธอพูดคุยกับผมด้วยจังหวะจะโคนของตัวเอง มีบางช่วงตอนที่รถมอเตอร์ไซค์เร่งเครื่องผ่านหน้าบ้านกลบเสียงพูดคุยไปบ้าง นั่นเป็นเรื่องที่แม้นิคคุ้นชินเป็นอย่างดี เพราะตั้งใจเปิดร้านตัดเสื้อ จึงเลือกที่ดินติดถนน

“ก่อนมีบ้านหลังนี้ แม่อยู่บ้านเช่าแถวตลาด เช่าตั้งแต่ราคา 500 บาท ขึ้นเป็น 2,000 บาท มาช่วงหลังขึ้นไปถึง 5,000 บาท กระจ่างวันหนึ่ง เจ้าของบอกไม่ให้เช่าแล้ว จะขายบ้าน แม่ยังไม่มีที่อยู่ ก็ต่อรองเขา ขอคุยกับเจ้าของใหม่ จะขอเช่าต่อ แต่เขาบ้ายเบี่ยงท่าเดียว แม่ก็ต้องหาที่อยู่ใหม่” แม้นิคย้อนความเดือดร้อนให้ฟัง

กระทั่งในช่วงปี 2546 ทางเทศบาลเมืองชุมแพประกาศให้คนยากจน ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีที่ดินทำกิน มาลงทะเบียนที่เทศบาล เพื่อสำรวจความต้องการด้านต่างๆ โดยในส่วนของที่อยู่อาศัย ได้ประสานไปยังสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. ซึ่งทำงานให้ความช่วยเหลือองค์กรชุมชนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การพัฒนาที่อยู่อาศัย

นั่นจึงเป็นจุดเริ่มต้นให้ชาวบ้านธรรมดาเริ่มรวมตัวกัน โดยผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยรวมกลุ่มกันตั้งต้นได้ 52 คน ไปศึกษาดูงานกับ พอช. และเลือกนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทชีวิตและพื้นที่ของตัวเอง

ในส่วนของบ้านมั่นคงร่มเย็นนั้น ชาวบ้านเริ่มจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อให้เข้าเงื่อนไขการเป็นองค์กรชุมชน โดยชาวบ้านต้องออมเงินให้ได้ 10 เปอร์เซ็นต์ ของมูลค่าสินเชื่อ

“บ้านร่มเย็นเลือก ถาวร ผ่องใส เป็นประธานบ้านมั่นคงร่มเย็น เพราะเขารู้เรื่องก่อสร้าง มีตัวแม่เป็นเหรียญ ชาวบ้านจะมารวมกลุ่มออมเงินทุกวันที 9 ของเดือน เก็บฝากในนามกลุ่มออมทรัพย์บ้านร่มเย็น โดยสมาชิกทุกคนจะมีสมุดประจำตัว แบ่งเป็นเงินออมสัจจะ 100 บาทต่อเดือน ออมสมทบเงินกู้บ้าน 10 เปอร์เซ็นต์ และออมสวัสดิการ วันละ 1 บาท แต่ระหว่างทางที่ออมกัน ชาวบ้านคนที่ไม่มั่นใจส่วนหนึ่ง กับอีกส่วนที่ต้องการเงินไปใช้ ก็ถอนตัวออกไป จนเหลือผู้ที่ต้องการบ้านจริงๆ เพียง 30 คนเท่านั้น กับอีกส่วนหนึ่งที่มีบ้านแล้ว แต่มาออมช่วยเพื่อนก็มี” แมนิคอธิบาย

นอกจากเงินออมกลุ่มแล้ว สมาชิกที่สร้างบ้านด้วยเงินกู้ พอช. ในโครงการบ้านมั่นคง ต้องจ่ายเงินเข้ากองทุนรักษาบ้านรักษาดิน ซึ่งเป็นกองทุนเครือข่ายระดับประเทศเพื่อประกันความเสี่ยงเป็นจำนวน 220 บาทต่อปี เป็นการประกันความเสี่ยงของผู้กู้ใน 2 ลักษณะ คือประกันความเสี่ยงของตัวบุคคล ทั้งการเสียชีวิต ทุพพลภาพถาวร

เจ็บป่วยหรือทพพลภาพชั่วคราว หรือสูญเสียอาชีพ และอีกส่วนหนึ่งคือประกันความเสี่ยงที่อยู่อาศัย ทั้งการประสบภัยพิบัติ เช่น ดินถล่ม น้ำท่วม ไฟไหม้ ลมพายุ ที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อตัวบ้าน

เมื่อมีกลุ่ม มีเงินออม ชาวบ้านมั่นคงร่มเย็นก็เลือกที่ดิน ด้วยในเวลานั้น แต่ละคนมีความกังวลใจ และกลัวการเป็นหนี้ จึงไม่ยอมได้เงินกู้ก้อนใหญ่ เลยนำเรื่องเข้าสู่การประชุมคณะกรรมการบ้านมั่นคงเมืองชุมแพ เพื่อขอเช่าที่ราชพัสดุของเทศบาลเมืองชุมแพ ซึ่งแต่เดิมพื้นที่ดังกล่าวเป็นโรงฆ่าสัตว์

แม่ณิชยายความส่วนนี้ว่า ทางเทศบาลเมืองชุมแพ ให้เช่าพื้นที่ขนาด 3 ไร่ 1 งาน 41 ตารางวา ครั้นได้ที่ดินมาแล้ว ทาง พอช. ส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาแบ่งแปลงที่ดิน โดยชาวบ้านได้ที่ดินปลูกบ้านคนละ 20 ตารางวา พร้อมกันนี้ทางเทศบาลเมืองชุมแพได้ออกแบบบ้านมาให้ชาวบ้านเลือกประมาณ 10 แบบ เพื่อให้ชาวบ้านเลือก พิจารณาควบคู่กับวงเงินสินเชื่อ

“ส่วนใหญ่เราเลือกแบบคล้ายกัน ตามกำลังของแต่ละบ้าน เป็นชั้นเดียวไม่มีรั้ว ส่วนบ้านสองชั้นที่เห็นกันนั้น ตามแบบจริงๆ จะเป็นบ้านยกใต้ถุนโล่ง ไม่มีกระเบื้อง ไม่มีฝ้า ไม่ได้กันห้องข้างบน แต่ชาวบ้านหลายคนเขาว่า มีบ้านทั้งที่ก็อยากให้สวย เลยหาส่วนต่างมาต่อเติมอย่างทีเห็น แล้วของบ้านร่มเย็น เจ้าหน้าที่มาแบ่งแปลงใช้เวลาชั่วโมงเดียวก็เสร็จ ทุกคนคุยกัน เข้าใจกัน แม่ณิชยาคอดิดถนน เพราะตดเลื้อ ส่วนที่ทำงานข้างนอก ก็หลบเข้าไปอยู่ข้างใน เราคุยกันง่าย จำนวนหลังคาเรือนน้อย ไม่มีปัญหา ส่วนโครงการที่ขึ้นพร้อมกันกับบ้านร่มเย็น อย่างบ้านมั่นคงแจ้สง่างพัฒนา บ้านมั่นคงกุดชุมแพพรานราษฎร์ สองที่นี้ใช้วิธีจับสลากแปลงด้วย” แม่ณิชยาคว่า

สมยงค์ ชาญกว้าง

เมื่อแบ่งแปลงกันเรียบร้อยแล้ว ก็เริ่มมีการปรับปรุง
สาธารณูปโภคในพื้นที่ โดยทาง พอช. ได้มอบงบประมาณ
สาธารณูปโภคจำนวน 1,950,000 บาท ซึ่งทางบ้านมั่นคง
ร่วมเย็นได้นำมาถมที่ดิน ทำถนน ท่อระบายน้ำ ดำเนินการทำ
ประปา และเดินไฟฟ้า

ผมพักดื่ม น้ำ ด้วยอากาศเดือนมีนาคมชวนให้
เหน็ดเหนื่อยง่ายตาย ขณะที่แม้นิคก็ไม่ได้รีบร้อนไปไหน
กระทั่งแม้นิคย่นรำลึกถึงวันตั้งเสาเอกบ้านมั่นคงร่วมเย็น

“บ้านมั่นคงร่วมเย็นออมเงินได้ประมาณ 2 ปี ในปีที่ 3
วันที่ 7 เมษายน 2549 จึงเริ่มลงเสาเอก” แม้นิคพูดขึ้น

ขณะที่ในส่วนของวงเงินกู้ที่ พอช. ใหม่านั้น แม้นิคก็
จำเป็นตัวเลขได้แม่นยำ ทั้งหมด 4,348,800 บาท กำหนด
ใช้คืนในระยะเวลา 15 ปี กระนั้นเพื่อไม่ให้กลุ่มล้ม เมื่อมี
บ้านแล้ว กลุ่มออมทรัพย์บ้านร่วมเย็นยังคงนำส่งเงินออมกัน
ทุกเย็นวันที่ 9 ของเดือน โดยใช้คณะกรรมการชุดเดิมตั้งแต่
เริ่มต้น 9 คน มาจนถึงทุกวันนี้

นอกจากนี้ในช่วงที่ใกล้จะขึ้นโครงบ้าน ทาง พอช. แนะนำ
ให้รวมกลุ่มตั้งเป็นสหกรณ์ ซึ่งในตอนนั้นมีตั้งสหกรณ์ตาม
คำแนะนำหลายโครงการ ส่วนใหญ่เป็นโครงการที่มีการซื้อ
ที่ดินด้วย ทางคณะกรรมการและลูกบ้านแห่งบ้านมั่นคง
ร่วมเย็นเห็นพ้องต้องกันว่า ยังไม่พร้อมรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์
ด้วยเหตุที่เงินจะไปกระจุกที่เดียว เลยเลือกบริหารผ่านกลุ่ม
ออมทรัพย์ดั้งเดิมของตัวเอง

“เราตั้งใจแก้ปัญหาหนี้นอกระบบด้วย เลยปรับระบบ
สินเชื่อ จากที่ พอช. ให้กู้ดอกเบี้ยยร้อยละ 2 บาท แต่กลุ่มนำ
มาบริหารร่วมกันในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5 บาท โดยเรา
คิดง่าย ๆ ว่า ดอกเบี้ยร้อยละ 2 นำส่งคืน พอช. ร้อยละ 1
สำหรับค่าบริหารจัดการภายในกลุ่ม ร้อยละ 1 กันไว้ช่วย
สมาชิกที่หาเงินมาจ่ายค่าบ้านไม่ทัน และอีกร้อยละ 1 นำ
มาจ่ายค่าเช่าที่ดินให้กับทุกคน ซึ่งทางบ้านมั่นคงร่วมเย็นจ่าย
ค่าเช่าให้แก่เทศบาลเมืองชุมแพทุกปี ต่อสัญญาครั้งละ 3 ปี
ตอนนั้น 8,000 กว่าบาท ตอนนี้ 11,400 บาท” แม้นิคเล่า

ผมถามแม่ निकต่อไปอีกว่า บ้านแต่ละหลังมียอดลินเชื้อ หลังละเท่าไร แม่ निकว่าสำหรับบ้านชั้นเดียว ยอดลินเชื้อ อยู่ที่ 151,200 บาท ส่งคืนเดือนละ 1,200 บาท แต่ถ้าเดือน ไหนมี 31 วัน ต้องส่งคืน 1,240 บาท ขณะที่บ้านสองชั้น ยอดลินเชื้ออยู่ที่ 180,000 บาท ส่งคืนเดือนละประมาณ 1,400 บาท

“ของแม่สร้างเฟสแรก 10 หลัง ปี 2563 ก็จะใช้หนี้หมด แล้ว ส่วนเฟสที่สอง และเฟสที่สาม เฟสละ 10 หลังอันนี้จะหมดในปี 2564” แม่ निकพูด นัยน์ตาเป็นประกายปิติ

แม่ निकย้ายเข้ามาอยู่บ้านหลังนี้ตั้งแต่ปี 2550 โดยมี **ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม** ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในเวลานั้น มาเป็นผู้มอบบ้านให้

บ้านมั่นคงที่ขึ้นไล่เลี่ยกันอีก 7 โครงการ ก็มีตั้งแต่บ้าน มั่นคงสว่างแสงศรี บ้านมั่นคงแจ่งสว่างพัฒนา บ้านมั่นคง สวนไผ่ บ้านมั่นคงหนองคะเน บ้านมั่นคงมั่นคงพัฒนา บ้าน มั่นคงกุดชุมแพพรานราษฎร บ้านมั่นคงสามัคคีศรีแหลมทอง

นอกจากนี้ แม่ निकยังเสริมอีกว่า ด้วยความที่บ้านมั่นคง มีเด็กอยู่เยอะ เลยจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเครือข่ายเด็ก เมืองชุมแพขึ้นมาอีกกองหนึ่ง อาศัยผู้ประกอบการนำฝากให้ บุตรหลาน เพื่อนำเงินจำนวนนี้มาปล่อยยืมกันในกลุ่ม นำ ดอกเบี้ยไปจัดเป็นสวัสดิการการศึกษาให้กับเด็กในพื้นที่

ผมนั่งรอเวลา พูดคุยกับแม่ निकคนนอกเรื่องนอกราว วันนี แม่ निकมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ลูกได้เติบโต มีเส้นทางที่อาจ จะไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบ บททดสอบมากมายรออยู่ แต่ อย่างน้อยในยามที่เหนื่อยอ่อน ก็มีบ้านให้หยุดพัก เหมือน แวะเติมพลังก่อนเดินทางกันต่อ...

โทรศัพท์จากท่านประธาน

ช่วงระหว่างรอกับแมนิค ผมได้รับโทรศัพท์จากแม่สนอง อีกครั้ง แม่สนองว่าท่านประธานฝากความห่วงใยมา พร้อมทั้งขอให้ผมโทรศัพท์ไปพูดคุยกับคนคนหนึ่ง ตัวละครที่สำคัญไม่แพ้แม่สนอง หรือนายกเทศมนตรีเมืองชุมแพ

ก่อนอื่นมาเคลียร์ความสงสัยเรื่องท่านประธานของแม่สนอง มิใช่ใครอื่นไกล คือสมพร ไข่บางยาง ประธานกรรมการ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ผมรู้จักมักคุ้นดี เพราะมีโอกาสไปร่วมงานเวทีเสวนาหลายแห่ง จัดเป็นที่ใหญ่ของวงการพัฒนาท้องถิ่นไทย

ก่อนต่อโทรศัพท์ ผมค้นชื่อที่แม่สนองแจ้งมา ด้วยเป็นการดี ถ้าจะรู้นามสกุลโดยไม่ต้องเอ่ยถามเจ้าตัว

เฉลิมศรี ระดากุล ผมจดชื่อนี้ไว้บนเศษกระดาษ ขึ้นเดียวกับที่มีเลขหมายโทรศัพท์ ผมขอตัวแม่ निक เพื่อพูดคุยสายนี้เสียงปลายสายเป็นเสียงผู้หญิง ออกโทนห้าว ชัดเจน ผมกล่าวสวัสดิ์และแนะนำตัวอ้างอิงชื่อของท่านประธาน เป็นการเริ่มต้นพูดคุยกัน

ณ วันนี้ พี่เฉลิมศรีเป็นผู้จัดการสำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) และเป็นผู้ขับเคลื่อนบ้านมั่นคงเมืองชุมแพมาตั้งแต่เริ่มต้น พี่เฉลิมศรีเล่าว่า จุดเริ่มต้นของการทำบ้านมั่นคงนั้นไม่ง่าย เพราะเป็นการขับเคลื่อนที่เกี่ยวข้องกับคน แล้วต้องรวบรวมความเป็นปัจเจก

ของแต่ละคน โดยใช้เป้าหมาย ซึ่งก็คือบ้านเป็นแรงจูงใจ เกิดเป็นองค์กรชุมชนในนามกลุ่มออมทรัพย์ และสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองชุมแพ

อีกส่วนสำคัญที่ทำให้บ้านมั่นคงเมืองชุมแพสำเร็จ คือเทศบาลเมืองชุมแพที่เข้ามาเป็นเจ้าภาพหลัก ให้ความเชื่อมั่นแก่ชาวบ้าน จัดตั้งคณะกรรมการบ้านมั่นคงเมืองชุมแพ โดยมีเทศบาล ภาคประชาชน และ พอช. เข้ามารวมตัวเป็นกลุ่มองค์กรที่ขับเคลื่อนงานในภาพรวมของเมืองชุมแพ ช่วยกันสำรวจและจัดทำข้อมูลผู้ที่มีความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย จนนำมาสู่การออกแบบการทำงานร่วมกัน

การพัฒนาบ้านมั่นคงเมืองชุมแพ ประกอบด้วย 3 ระยะ คือระยะปรับปรุง ซึ่งมีโครงการสว่างแสงศรีเพียงโครงการเดียว เป็นการปรับปรุงที่อยู่อาศัยของชุมชนสว่างแสงศรี แต่ที่เฉลิมศรีว่า ต้องนับเป็นก้าวแรก ระยะที่ดินราชพัสดุของกรมธนารักษ์ คือการสร้างบ้านมั่นคงทั้ง 7 โครงการ บนที่ดินราชพัสดุในเวลาไล่เลี่ยกัน และระยะที่ซื้อที่ดิน คือการสร้างบ้านมั่นคงโดยซื้อที่ดิน มีด้วยกัน 5 โครงการ ไล่หลักสำคัญ คือก้าวแรกที่ต่อยอดมาจากการปรับปรุงที่อยู่อาศัย โดยใช้กลไกอย่างคณะกรรมการบ้านมั่นคงเมืองชุมแพเป็นตัวขับเคลื่อน ซึ่งจากข้อมูลพบว่ามีชาวบ้านไม่มีที่อยู่อาศัย จึงเริ่มต้นหารือนกรมธนารักษ์ ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินราชพัสดุ เพื่อขอใช้ประโยชน์ที่ดิน สร้างบ้านให้แก่ผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย จนแล้วเสร็จทั้ง 7 โครงการ

ต่อมายังมีผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยอีกจำนวนหนึ่ง คราวนี้ที่เฉลิมศรีว่า ต้องมีการซื้อที่ดิน โดยคณะกรรมการบ้านมั่นคงเมืองชุมแพขับเคลื่อนต่ออีก 5 โครงการ แต่ครั้งนี้ต้องใช้เครื่องมืออีกตัวหนึ่ง คือกองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองชุมแพที่คณะกรรมการบ้านมั่นคงเมืองชุมแพตั้งขึ้น โดยใช้เงินจากโครงการที่ทั้ง 8 โครงการ เพื่อนำมาให้ยืมจัดซื้อที่ดินก่อน กระทั่งเมื่อได้รับเงินจาก พอช. และเงินออมจากชาวบ้านแล้ว จึงค่อยนำมาคืน

ที่เฉลิมศรีว่า บ้านมั่นคงเมืองชุมแพนั้นโดดเด่น เพราะเป็นโครงการที่ พอช. ร่วมทำแล้วสามารถแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยได้ทั้งเมือง แต่ที่เหนือกว่าผลลัพธ์นั้น คือรูปแบบกระบวนการ และการประสานความร่วมมือ ที่สามารถบูรณาการได้ครบทุกมิติ

ผมถามที่เฉลิมศรีว่า ตอนนี้นำกำลังทำอะไรอะไรรออยู่ เธอว่า เรื่องที่อยู่อาศัยในเมืองชุมแพตอนนี้ครบถ้วนตามความต้องการ เลยมองต่อไปที่การคิดค้นนวัตกรรม คือการจัดการแรงงานต่างด้าว เพราะปฏิเสธไม่ได้ว่าพวกเขาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในตลาดแรงงาน เลยเป็นกรณีที่ต้องทำต่อ นอกจากนี้ยังมีในเรื่องของคุณภาพชีวิต เด็ก ผู้สูงอายุ ที่ยังมีให้ช่วยต่อไปอีก

ที่เฉลิมศรีถามกลับมาว่า ผมพบแม่สนองแล้วหรือยัง ผมว่ายังเลย น่าจะอีกสักพักกว่าจะกลับมา ที่เฉลิมศรีว่า ชุมแพโดดเด่นเพราะมีผู้นำอย่างแม่สนอง เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อน ด้วยมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตอาสา บวกกับประสบการณ์ชีวิตของแม่ค้าที่ต้องต่อสู้ดิ้นรน แม่สนองจึงเป็นความสำเร็จของ พอช. ของประเทศ ตอนนี้แม่สนองกำลังสร้างผู้นำรุ่นใหม่ ด้วยวิถีสักที่เชื่อมโยงกับชุมชนเป็นหลัก และเห็นถึงใจความสำคัญของการมีส่วนร่วม และบ้านที่เป็นมากกว่าแค่อิฐ หิน ปูน ทราย

บ้านมั่นคงสามัคคีศรีแหลมทอง

วันใหม่มาถึง ผมมากินข้าวเข้ากับแม่สนองที่ทำการกลุ่ม ออมทรัพย์บ้านร่มเย็น แม่สนองทำอาหารเรียบบ่าย จำพวก ผัดผัก ไช้เจียวสมุนไพโร และกะเพราหมูไว้รอทำ เสิร์ฟพร้อมกับข้าวสวยร้อนๆ ที่มาจากรวม เป็นเรื่องที่ผมยังไม่ได้เล่า แต่ก็ยังไม่ต้องรีบร้อนอะไร ยังมีเวลาและเนื้อที่บนหน้ากระดาดอีกมาก

ผมขับรถออกมากับแม่สนองในช่วงสาย เพื่อมุ่งหน้าไปยังบ้านมั่นคงสามัคคีแหลมทอง ซึ่งตั้งอยู่ฝั่งเดียวกับเทศบาลเมืองชุมแพ ขณะที่บ้านมั่นคงร่มเย็นที่แม่สนองอาศัยอยู่นั้น อยู่อีกฝั่งหนึ่งของถนนมลิวรรณ ตรงข้ามเทศบาล

แม่สนองพาผมมาดูบ้านเมืองในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ โชนที่ติดกับถนนมลิวรรณเป็นตึกแถวเรียงรายกันไป เปิดเป็นร้านค้าสารพัด กระทั่งข้ามไปฝั่งเทศบาลเมืองชุมแพ ร้านรวงจึงเริ่มดูบางตา ตรงเข้าไปไกลจะเจอซอยด้านซ้ายมือ มีป้ายสุทธินันท์รีสอร์ทให้สังเกต เลี้ยวตรงไปตามทางไม่ไกล ก็เห็นรูปทรงโดดเด่นของบ้านมั่นคงเรียงเป็นทิวแถว

บ้านมั่นคงสามัคคีศรีแหลมทองนี้ดำเนินงานในรูปแบบของสหกรณ์ ภายใต้ชื่อ สหกรณ์บริการบ้านมั่นคง อำเภอชุมแพ จำกัด โดยแม่สนองเล่าให้ผมฟังว่า บ้านมั่นคงเมืองชุมแพยุคแรกทั้ง 8 โครงการ มีด้วยกัน 5 โครงการที่ดำเนินงานในรูปแบบกลุ่มออมทรัพย์ คือบ้านมั่นคงสว่างแสงศรี บ้านมั่นคงร่มเย็น บ้านมั่นคงแจ้สว่างพัฒนา บ้านมั่นคงสวนไผ่ บ้านมั่นคงหนองคะเน ส่วน 3 โครงการ

แสงจันทร์ จินดา

อันได้แก่ บ้านมั่นคงสามัคคีศรีแหลมทอง บ้านมั่นคงพัฒนา บ้านมั่นคงกุดชุมแพพรานราษฎร์ ดำเนินงานในรูปแบบสหกรณ์ตามคำแนะนำของ พอช.

“ตอนนั้นมีสหกรณ์บริการบ้านมั่นคง อำเภอชุมแพ จำกัด ที่นี้เพียงแห่งเดียว รวมกันทั้ง 3 โครงการ ซึ่งแม่มองว่าเงินมารวมกันทีเดียว มีความเสี่ยงสูง เลยขอดำเนินการในรูปแบบกลุ่มออมทรัพย์ต่อดีกว่า แต่หลังจากบ้านมั่นคงทั้ง 3 โครงการนี้แล้วเสร็จ ก็มีการแยกตัวออกไป จดทะเบียนเป็นสหกรณ์โครงการใครโครงการมัน เพื่อให้บริหารคล่องตัวมากขึ้น” แม่สนองเล่า

ทันทีที่พบกับแม่สนองลงจากรถ ก็เห็นสุภาพสตรีอายุ รุนราวคร่าวเดียวกับแม่สนองเดินอยู่ลิบๆ สุ่มเสียงลอยมา ทักทาย ได้ยินชัดเจนแจ่มแจ้ว เธอคือ **แสงจันทร์ จินดา** หรือ **แม่แสง** เป็นแกนนำชาวบ้านบ้านมั่นคงเมืองชุมแพยุคดั้งใช่

“เขาให้แม่ช่วยสำรวจข้อมูลเด็กที่จะเข้าโรงเรียน” แม่แสงพูดขึ้นทันทีที่มาอยู่ใกล้เรา ในมือโบกกระดาษที่บันทึกข้อมูลไปมา พร้อมกับเชื้อเชิญให้ผมและแม่สนอง เข้าไปนั่งได้ ชายคาที่ทำการสหกรณ์

“จะถ้ารูปรูแม่ด้วยหรือ” แม่แสงถามขึ้น คงสังเกตเห็น กล้องในกระเป๋าที่ผมเปิดทิ้งเอาไว้ ผมพยักหน้าเป็นคำตอบ

“จ้ะแม่ขออาบน้ำหน่อยนะ” แม่แสงว่าติดสำเนียงถิ่น

อายุอานามแม่แสงวันนี้ก็ 60 กว่าแล้ว แต่ยังแข็งแรง เดินเหินไปมาคล่องแคล่วว่องไว แม่สนองกระซิบบอกผมฟังว่า แม่แสงเป็นชาลูลู พุดจาตรงไปตรงไป และยังเป็นแกนนำสาวร่างของบ้านมั่นคงแห่งนี้ด้วย

ไม่นานนักแม่แสงก็ออกมาจากบ้าน ตัวบ้านของแม่แสงอยู่บนชานเดียวกับที่ทำการสหกรณ์นี้เอง ลูกสาวของแม่แสง ซึ่งเป็นเจ้าของบ้านมั่นคงอีกหลังที่อยู่ฝั่งตรงข้ามกันก็มาสมทบด้วย และความที่เปิดเป็นร้านขายของ เธอจึงนำน้ำดื่มมาให้ผมและแม่สนอง แต่เราติดน้ำดื่มตราบ้านมั่นคงมาคนละขวดแล้ว

แม่แสงย้อนรำลึกในฟังว่า ตอนเริ่มโครงการ คนของพอช. เข้ามาสำรวจข้อมูลชาวบ้านอย่างละเอียด

“แม่ยังจำได้เลย เขามาถามว่าบ้านแม่ซื้อน้ำปลาเดือนละกี่ขวด เล่นหวยไหม งวดละเท่าไร ค่าโทรศัพท์เท่าไร กินเบียร์ไหม วันละเท่าไร ถ้ากินวันละสองกระป๋อง ปรับลดเหลือกระป๋องเดียวได้ไหม แม่ยังจำได้จนถึงวันนี้ ถามกันถึงขนาดนั้น แต่เวลาผ่านไป แม่ก็เห็นกับตัวเลยว่า ข้อมูลพวกนั้นมีประโยชน์” แม่แสงเล่าอย่างออกรส

ความแตกต่างของการก่อสร้างบ้านมั่นคงสามัคคีศรีแหลมทอง คือที่นี่มีด้วยกัน 4 ออม ไล่ตั้งแต่ออมสมทบที่ดิน 10 เปอร์เซ็นต์ ออมสมทบเพื่อขอสินเชื่อบ้านให้ได้ 10 เปอร์เซ็นต์ ออมหุ้น หุ้นละ 10 บาท อย่างน้อย 5 หุ้นต่อเดือน และออมสวัสดิการเดือนละ 30 บาท เดือนใดมี 31 วัน ก็จ่าย 31 บาท เหล่านี้ล้วนจ่ายรายเดือน และในแต่ละปียังต้องจ่ายเงินเข้ากองทุนรักษาบ้าน รักษาดินด้วย

“ที่นี่เป็นที่ดินซื้อ ทางพอช. เลยแนะนำให้จัดจัดตั้งเป็นสหกรณ์ เพื่อเวลาซื้อที่ดิน จะได้ไม่ต้องเสียภาษีมาก ก็มีบ้านมั่นคงสามัคคีศรีแหลมทอง บ้านมั่นคงกุดชุมแพพรานราษฎร และบ้านมั่นคงพัฒนาทั้งหมดซื้อที่ดินในนามสหกรณ์บริการบ้านมั่นคง อำเภอกุดชุมแพ จำกัด” แม่แสงเล่า

ยุคแรกเริ่มนั้นชาวบ้านยังไม่รู้อะไรมาก เรียกว่าลองผิดลองถูกกันไป อย่างสหกรณ์บริการบ้านมั่นคง อำเภอกุดชุมแพ จำกัด ตั้งขึ้นมาได้ปีกว่าก็แยกออกจากกัน โดยในเวลานั้นยังมีบ้านมั่นคงสวนไผ่ ที่เป็นที่ดินซื้อ หากแต่โครงการนั้นชาวบ้านดำเนินการในรูปแบบกลุ่มออมทรัพย์ แต่ซื้อที่ดินแล้วเซ็นหลังโฉนดร่วมกัน

“คือเราพยายามหาวิธี ลองผิดลองถูก ดูว่าแบบไหนดีที่สุด เหมาะกับชาวบ้านมากที่สุด อย่างเวลานี้ วิธีการที่เราทำที่บ้านมั่นคงสวนไผ่ก็เริ่มสร้างปัญหา เพราะเมื่อมีคนเซ็นหลังโฉนดเสียชีวิตต้องทำเรื่องมอบให้ทายาท กรณีไม่มีพินัยกรรมก็ต้องยื่นเรื่องจัดการมรดก” แม่สนองเสริม

ผมเห็นโครงการบ้านมั่นคงสามัคคีศรีแหลมทองนั้นเป็นรูปทรงเดียวกันหมด เลยกถามแม่แสงว่าไม่มีสองชั้นเหมือนอย่างโครงการอื่นบ้างหรือ แม่แสงแทบจะตอบในทันที

“แม่ขอไปแล้ว สองชั้น แต่ พอช.ไม่ให้ พอเขาพูดมาเราก็ไม่กล้าเถียง กลัวไม่ได้บ้าน กลัวถึงขนาดว่า เมื่อได้บ้านแล้วไม่กล้าซื้อทีวี ตู้เย็น เข้าไปต้องมีเสื้อผ้าหมอนใบ จะได้ดูจนจริง เข้ากับความเป็นบ้านมั่นคง” แม่แสงเล่าแล้วก็หัวเราะออกมา ผมเองก็เช่นกัน

สาเหตุหนึ่งที่ พอช. ไม่ให้บ้านสองชั้น จริงๆ แล้วเป็นเพราะชาวบ้านต้องแบกภาระที่ดินด้วย โดยบ้านมั่นคงสามัคคีศรีแหลมทอง มีเนื้อที่ทั้งหมด 5 ไร่ 12 ตารางวา ชาวบ้านได้ที่ดินกันคนละ 20 ตารางวา มีจำนวนทั้งหมด 49 หลัง โดยมีบ้านสองแบบ คือแบบที่เว้นชานด้านหน้าไว้เล็กน้อย กับบ้านที่สร้างตัวบ้านเต็มพื้นที่ 20 ตารางวา

หลังจากจบสาธารณูปโภคโอนมา ก็เริ่มปรับที่ดิน เตรียมประปา ไฟฟ้า เริ่มสร้างเฟสแรก 20 หลัง ในปี 2550 และครบ 49 หลังในปีเดียวกัน

แม่แสงว่า ราคาที่ดินเฉลี่ยออกมาแปลงละ 23,000 บาท โดยชาวบ้านต้องผ่อนค่าที่ดินคืนเดือนละ 247 บาท ส่วนบ้านที่เว้นชานด้านหน้าไว้เล็กน้อย แบบที่ผมนั่งอยู่ที่นี่ ราคาอยู่ที่ 130,000 บาท ส่วนบ้านที่สร้างเต็มพื้นที่ ไม่มีชานด้านหน้า ราคาอยู่ที่ 160,000 บาท ชาวบ้านต้องส่งเงินคืน 897 บาท และ 1,196 บาท ยังไม่รวมกับเงินออมหุ้น ขั้นต่ำเดือนละ 50 บาท และเงินออมสวัสดิการวันละบาท

เมื่อได้บ้านแล้ว สหกรณ์ก็ต้องมีกิจกรรม เพื่อให้ชาวบ้านยังคงความสามัคคี จึงนำส่วนเงินออมหุ้น มาปล่อยกู้ให้กับสมาชิก ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 2 บาทต่อเดือน พอพูดถึงตรงนี้ ลูกสาวแม่แสง ในฐานะผู้ดูแลสหกรณ์จึงปรึกษาแม่สนอง ถึงการลงทุนหาเงินมาปล่อยกู้ให้กับสมาชิก โดยเล็งไปที่กองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองชุมแพ เพื่อให้สหกรณ์มีเงินหมุนเวียนไว้ใช้ช่วยเหลือสมาชิก...

บ้านมั่นคงพัฒนา

แม่แสงเดินมาส่งเราที่รถ จากตรงนี้แม่สนองจะพาผมไปเยือนบ้านมั่นคงอีกแห่ง คือบ้านมั่นคงพัฒนา ซึ่งถือเป็นโครงการในยุคเดียวกับบ้านมั่นคงร่มเย็น และบ้านมั่นคงสามัคคีศรีแหลมทอง

แม่สนองไม่ได้มาบ้านมั่นคงพัฒนานานแล้ว จึงชิงออกตัวเรื่องความไม่มั่นใจในเส้นทาง แต่จนแล้วจนรอด หลังจากเลี้ยวไปเลี้ยวมาอยู่หลายที ก็มาถึงที่หมายโดยไม่มีหลงแม้แต่น้อย

ทุกคนมานั่งรอ ณ ที่ทำการสหกรณ์บ้านมั่นคงพัฒนา นำโดย อัญนุช วรกิตติมาลี ประธานบ้านมั่นคงพัฒนา พร้อมด้วยคณะกรรมการอีก 4 คน แต่ดูทุกคนไม่ช่างพูดเท่าไร เป็นนักยิ้มเสียมากกว่า

แม่สนองเรียกประธานบ้านมั่นคงพัฒนาว่า แม่หนูซ ผมจึงถือวิสาสะเรียกตามไป แม่หนูซก็เหมือนกับแม่สนอง เป็นคนต่างถิ่นเข้ามาตั้งรกรากทำมาค้าขายที่อำเภอชุมแพ และมีปัญหาเรื่องที่ดิน

ธัญช วรรกิตติมาลี

กระบวนการรวมตัวของที่นี่ ใกล้เคียงกับบ้านมั่นคง สามัคคีศรีแหลมทอง คือมีออมสมทบที่ดินให้ได้ร้อยละ 10 ของยอดสินเชื่อ ออมสมทบบ้านให้ได้ร้อยละ 10 ของยอดสินเชื่อ การออมหุ้นสหกรณ์ ขึ้นต่ำเดือนละ 10 หุ้น หุ้นละ 10 บาท แล้วยังมีออมสัจจะคนละ 50 บาทต่อเดือน ออมสวัสดิการวันละบาท และยังมีเงินออมสวัสดิการเด็ก

นอกจากนี้สมาชิกยังต้องจ่ายเงินเข้ากองทุนรักษาบ้าน รักษาดิน เป็นจำนวน 220 บาทต่อปี เพื่อเป็นหลักประกันความเสี่ยงด้วย

สหกรณ์บ้านมั่นคงพัฒนาจะใช้เงินในส่วนของเงินหุ้น และเงินกองทุนสวัสดิการเครือข่ายเด็กเมืองชุมแพ ปล่อยกู้เพื่อกินดอกเบี้ย ในส่วนของเงินออมล้งจะนั้น จะปล่อยให้สมาชิกถอนไปใช้ในยามฉุกเฉิน กรณีที่หาเงินค่าผ่อนบ้านไม่ทัน แต่ย้งต้องคงเหลือเงินในบัญชีไว้

หลานชายตัวน้อยของแม่หนูเริ่มเข้ามาร่วมวงสนทนา จนแม่หนูต้องจับอุ้มขึ้นตัก ผมหยอกล้อ แต่ดูท่าเด็กจะกลัวเสียมากกว่า

บ้านมั่นคงพัฒนา เริ่มต้นสร้างในปี 2550 เช่นเดียวกัน บนพื้นที่ทั้งหมด 6 ไร่ 55 ตารางวา แบ่งออกเป็น 60 หลัง ที่ดินหลังละ 25 ตารางวา โดยที่นี้เริ่มต้นทำถนน จัดการระบบประปา ไฟฟ้า แล้วจึงทำตัวบ้าน

“ที่นี่ทำทั้งหมด 4 เฟส ใช้เวลาเพียงหนึ่งปีกว่าก็แล้วเสร็จ ทั้งโครงการ โดยเป็นบ้านชั้นเดียวแบบเหมือนกันทั้งหมด แต่มีบ้านสองชั้นอยู่หนึ่งหลัง โดยบ้านชั้นเดียวราคาหลังละ 150,000 บาท ใช้เงินดาวน์ หรือเงินสมทบอยู่ 15,800 บาท ส่วนบ้านสองชั้น ราคาหลังละ 180,000 บาท ใช้เงินดาวน์ หรือเงินสมทบอยู่ 20,000 บาท” แม่หนูเล่า

ในส่วนของเบี้ยผ่อนชำระของที่นี่ แต่ละเฟสจะไม่เท่ากัน เฟสแรกรวมเงินออมต่างๆ แล้ว อยู่ที่ 1,572 บาท เฟสที่สอง 1,656 บาท เฟสที่สาม 1,686 บาท เฟสที่สี่ 1,730 บาท รวมที่ดินอีกแปลงละ 196 บาท ทั้งหมดนี้แม่หนูเล่า จากความทรงจำ ไม่ต้องอาศัยสมุดบันทึกเลย

ด้วยความที่บ้านมั่นคงพัฒนาอยู่ในรุ่นเดียวกับบ้านมั่นคงร่มเย็น ทาง พอช. จึงคิดดอกเบี้ยร้อยละ 2 บาท ซึ่งที่ผ่านมามีบ้านมั่นคงพัฒนาเก็บเงินได้ดี หมุนเวียนกันภายในได้ไม่เดือดร้อน โดยจะส่งเงินกันในวันที่ 1-5 ของเดือน ถ้าเงินที่ดิน ส่งช้ากว่านี้จะปรับวันละ 6 บาท ส่วนเงินค่าบ้าน จะเริ่มปรับตั้งแต่วันที่ 11 เป็นต้นไป ในอัตราวันละ 10 บาท

แม่หนูว่าตอนนี้เริ่มนับถอยหลังแล้ว หน้าที่มีอยู่ใกล้จะหมดลง และถ้าวันนั้นมาถึง นอกจากจะปลดหนี้แล้ว คนในโครงการบ้านมั่นคงพัฒนายังมีเงินหมุนเวียนภายในหลักล้าน ต่อยอดสู่กิจกรรมอื่นๆ ได้อีก ไม่ธรรมดาเลย...

กองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัย เมืองชุมแพ

ตกเย็นผมก็กลับมา นั่งอยู่ที่บ้านมั่นคงร่มเย็น วันนี้หลานแม่สนองกลับมาจากมหาสารคาม จึงมีผู้ร่วมวงรับประทานอาหารเพิ่ม กับข้าวเรียบง่าย เป็นปลาทอด และแตงกวา ผัดไข่ หลังมื้ออาหาร ผมจึงคุยกับแม่สนองต่ออีกสักหน่อย เพราะยังไปไหนไม่ได้ ด้วยजूजूฝนก็ตกลงมาเสียอย่างนั้น ต้นลีลาวดีแม่สนองจึงรับน้ำฝนแรกของปีกันตั้งแต่ต้นเดือนมีนาคมเลยทีเดียว

หลังจากทำบ้านมั่นคงได้ 8 โครงการแล้ว ความต้องการก็ยังไม่หมดลง ถ้าตรวจแล้วยังมีชาวบ้านที่เดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัยอีกกว่า 600 ครัวเรือน ขณะที่ในช่วงเวลาดังกล่าว ทาง พอช. ก็เริ่มขาดงบประมาณสำหรับโครงการใหม่ ทางคณะกรรมการพัฒนาบ้านมั่นคงเมืองชุมแพ ร่วมกับเทศบาลเมืองชุมแพ จึงได้ตั้งกองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองชุมแพขึ้นมา เพื่อผลักดันให้โครงการเดินหน้าต่อไป โดยใช้เงินจากบ้านมั่นคงทั้ง 8 โครงการแรก

โครงการบ้านมั่นคงทั้ง 8 แห่ง ช่วยกันเจียดเงินที่เหลือจากงบสาธารณูปโภค งบพัฒนาคุณภาพชีวิต มาใส่ในกองทุนนี้ อย่างบ้านมั่นคงร่มเย็นนั้น ตัดกองออกมาให้ 100,000 บาท นอกจากนี้ยังได้มูลนิธิศูนย์ศึกษาที่อยู่อาศัยแห่งเอเชีย (ACHR) ที่มอบเงินสนับสนุนให้ 1,000,000 บาท ซึ่งการมีกองทุนฯ นี้ทำให้การพัฒนาที่อยู่อาศัยสามารถเดินหน้าต่อไปได้ค่อนข้างดี ทั้งยังเป็นศูนย์กลางในการกระจายงานไปยังโครงการอื่น

เมื่อมีกองทุนนี้ เงินอุดหนุนจากเทศบาลเมืองชุมแพ รวมถึงจาก พอช. ก็จะนำมาผ่านกองทุนนี้ ดูแลโดยคณะกรรมการพัฒนาบ้านมั่นคงเมืองชุมแพ ซึ่งมีแม่สนองเป็นประธาน

“อย่างโครงการ 9 (บ้านมั่นคงยุคที่สอง เริ่มต้นลำดับที่ 9 เลยเรียกติดปากกัน) ซึ่งประกอบด้วยบ้านมั่นคงชัยพฤกษ์ บ้านมั่นคงบ้านคือชีวิต บ้านมั่นคงวิมานดิน บ้านมั่นคงอยู่เจริญสุข บ้านมั่นคงโนนโพธิ์ทอง ก็ใช้เงินจากกองทุนฯ นี้ ไปซื้อที่ดินก่อน คือถ้ามีเรื่องที่ดิน เรารองบประมาณไม่ได้ ผู้ขายเขาอยากขาย ใครพร้อมจ่าย ก็ขายให้คนนั้น” แม่สนองว่า

เมื่อมีโครงการใหม่เกิดขึ้น แม่สนองจึงเกิดความคิดให้สหกรณ์บ้านมั่นคงทั้ง 5 แห่งที่เกิดขึ้นใหม่มารวมกันทำงาน ณ ที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงร่มเย็น เพื่อให้ผู้อยู่อาศัยได้มาเจอกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน

“แล้วเจ้าหน้าที่...”

“คนที่มาทำงานก็เป็นลูกชาวบ้าน อยู่บ้านมั่นคงเหมือนกัน เขามานั่งทำงานด้วยกัน มีอะไรไม่เข้าใจ ก็ช่วยกันดูฝึกงานกันไปในตัว” แม่สนองพูดตอบขึ้นทันที

การทำเช่นนี้ แม่สนองว่าเป็นการสร้างจิตสำนึกร่วมกัน ซึ่งนั่นทำให้บ้านที่เป็นจุดเริ่มต้น สามารถต่อยอดไปยังกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเยาวชน นอกจากนี้ แม่สนองยังพูดถึงเทศบาลเมืองชุมแพ ด้วยชุมชนต้องให้เกียรติเทศบาล เพราะเป็นหน่วยงานที่ประสานความร่วมมือมาตั้งแต่ต้น สนับสนุนในหลายเรื่อง ทั้งวันนี้ เทศบาลยังรวมบ้านมั่นคงร่มเย็น และบ้านมั่นคงสว่างแสงศรีเข้าเป็นหนึ่งชุมชน ภายใต้อชื่อชุมชนสว่างร่มเย็น และแต่งตั้งประธานชุมชนขึ้นมาดูแล และยังมีที่ชุมชนโนนโพธิ์ทองอีกที่หนึ่ง ซึ่งผมกำลังจะไปดู...

บ้านมั่นคง โนนโพธิ์ทอง

เมื่อเสร็จโครงการบ้านมั่นคงทั้ง 8 แห่งไปแล้ว ได้มีการสำรวจความต้องการบ้านเพิ่ม จึงพบครัวเรือนอีกกว่า 600 ครัวเรือน นั่นจึงเป็นที่มาให้คณะกรรมการบ้านมั่นคงเมืองชุมแพขับเคลื่อนการสร้างบ้านมั่นคงอีกระลอก โดยยังคงไว้ซึ่งตัวละครหลัก ทางเทศบาลเมืองชุมแพ พอช. แต่ที่เพิ่มเติมเข้ามาก็คือกองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองชุมแพ

แม่สนองแนะนำผมให้รู้จักกับ **ธิดารัตน์ ทุ่งลาด** ประธานบ้านมั่นคงโนนโพธิ์ทอง บังเอิญว่าที่ธิดารัตน์เข้ามาทำธุระ ณ ที่ทำการสหกรณ์พอดิบพอดิ เลยนั่งคุยกันที่นี้ก่อนแล้วค่อยไปเยี่ยมชมบ้านที่หลัง

บ้านมั่นคงโนนโพธิ์ทองตั้งไข่จากกลุ่มออมทรัพย์ มีสมาชิกด้วยกัน 70 คน เริ่มออมเงินกันตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2552 ที่นี้ออมกัน 3 อย่าง ออมเพื่อบ้านให้ได้ 10 เปอร์เซ็นต์ ถ้าวางเงินบ้านชั้นเดียว 171,000 บาท ต้องออมเงินให้ได้ 17,300 บาท ออมสวัสดิการวันละหนึ่งบาท นำส่งรายเดือน ออมสวัสดิการเครือข่ายเด็กเมืองชุมแพ

ในส่วนของที่ดินของโครงการนี้ มีความพิเศษตรงที่เป็นที่ดินราชพัสดุในความรับผิดชอบของกรมธนารักษ์โดยตรง ทางบ้านมั่นคงโนนโพธิ์ทองจึงทำการเช่าที่ดินขนาด 11 ไร่ 3 งาน แบ่งแปลงได้ครัวเรือนละ 20 ตารางวา โดยทำสัญญาเช่าที่ดิน 15 ปี เสียค่าเช่าที่ดินปีละ 300 บาทต่อหนึ่งหลังคาเรือน และในสัญญาจะบุปรับราคาเช่าใหม่ทุก 5 ปี แต่ก็ไม่ถึงว่ามากมายนัก

พิธีดาร์ตันเล่าต่อว่า ในปี 2553 เป็นช่วงที่งบลินเชื้อกำลังจะเข้ามา ทาง พอช. เห็นว่าเป็นเงินจำนวนมาก กลัวว่าหนี้จะสูญ จึงขอให้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์เคหสถานชุมชนโนนโพธิ์ทองจำกัด

เมื่อมีสหกรณ์ขึ้นมาแล้ว ก็มีการเก็บออมเพิ่มขึ้นเพื่อซื้อเครื่องขายให้เหนียวแน่น โดยมีออมลั้จะ 50 บาทต่อเดือน และเริ่มขายหุ้นสหกรณ์ ซึ่งที่นี้บังคับให้สมาชิกต้องถือ 3,000 หุ้น หุ้นละ 10 บาท โดยให้สมาชิกผ่อนเดือนละ 100 บาท ที่เห็นว่ามากมายขนาดนี้ ก็เพื่อเป็นหลักประกันเงินกู้

“บ้านมั่นคงยุคหลังนี้ ทาง พอช. คิดดอกเบี้ยเราร้อยละ 4 สูงกว่ายุคแรก แต่ทาง พอช. ก็มีบุดหนุนมาให้ คริวเรือนละ 20,000 บาท เงินตรงนี้ เราหัก 10 เปอร์เซ็นต์เข้ากองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองชุมแพ และหักอีก 46 บาท เพื่อสร้างบ้านให้กับผู้ยากไร้”

ธิดารัตน์ ทุ่งลาด

“มีบ้านของผู้ยากไร้ด้วยหรือครับ” ผมถามขึ้นทันที
พิธีดาร์ตันอธิบายเพิ่มเติมว่า โครงการบ้านมั่นคงโนน
โพธิ์ทองมีจำนวน 145 หลัง ในจำนวนนี้มี 3 หลังเป็นบ้าน
ของผู้ยากไร้ โดยหักจาก 142 ครัวเรือน ครัวเรือนละ 46
บาท ซึ่งเมื่อคำนวณแล้วเป็นจำนวนเงินไม่มากเท่าไร แต่
อาศัยงบประมาณจากกองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองชุมแพ
และอีกหลายหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือ

บ้านมั่นคงโนนโพธิ์ทองเริ่มสร้างเฟสแรกในปี 2554
ใช้ระยะเวลาประมาณ 2 ปีกว่า จึงแล้วเสร็จทั้งโครงการ
โดยมีทั้งบ้านเดี่ยวชั้นเดียว บ้านเดี่ยวสองชั้น บ้านชั้นเดียว
ราคา 171,000 บาท ไม่มีฝ้า ไม่มีกระเบื้องปูพื้น บ้านเดี่ยว
สองชั้น ราคา 198,000 บาท เป็นบ้านใต้ถุนโล่ง ไม่มีฝ้า
ไม่มีกระเบื้องปูพื้น คนบ้านมั่นคงจึงต้องมีเงินส่วนตัวไว้อีก
หนึ่งก้อน เพื่อต่อเติมในส่วนที่จำเป็นต่อการอยู่อาศัย

ทุกวันนี้บ้านมั่นคงโนนโพธิ์ทองเก็บเงินทุกวันเสาร์แรก
ของเดือน เพื่อนำเงินส่ง พอช. โดยบ้านชั้นเดียว ผ่อนชำระ
1,146 บาท และบ้านสองชั้นผ่อนชำระ 1,351 บาท

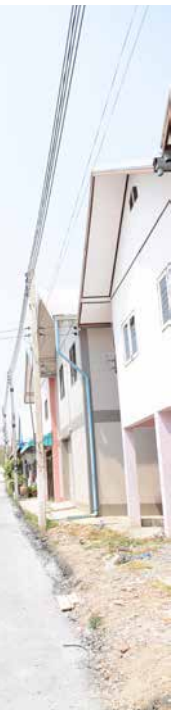
หลังจากได้พักเล็กน้อย แม่สนองก็ขึ้นรถไปกับผม และ
พิธีดาร์ตัน เพื่อไปเยี่ยมชมบ้านมั่นคงโนนโพธิ์ทอง ที่นี่
มีจำนวนหลังคาเรือนมาก ซึ่งถ้าเทียบกับตำบลในเขตชนบท
แล้ว ครัวเรือนเท่านี้สามารถยกขึ้นเป็นหมู่บ้านได้เลย ซึ่งนั่น
อาจเป็นเหตุผลที่ทางเทศบาลเมืองชุมแพ รวมบ้านมั่นคง
โนนโพธิ์ทอง เข้ากับบ้านมั่นคงแจ่งสว่างพัฒนาที่มี 47 หลัง
เป็นหนึ่งชุมชน โดยมีพิธีดาร์ตันเป็นประธานชุมชนด้วย

ผมเดินดูแต่ละบ้าน มีคนอยู่ไม่มาก
นัก ส่วนใหญ่ออกไปทำงาน เหลือไว้
ก็แต่คนชรา และเด็ก บ้านแต่ละหลัง
มีความคล้ายคลึงกัน ยังดีที่ทาง พอช.
ไม่เข้มงวดเรื่องสีบ้าน มิเช่นนั้นผมว่า
คนมีโอกาสเข้าผิดบ้านได้เลย

ขากลับพิธีดาร์ตันไม่ได้ไปด้วยกัน
ก็แน่แหละ บ้านที่เขาอยู่ที่นี่...

บ้านมั่นคงอยู่เจริญสุข

จากโครงการบ้านมั่นคงโนนโพธิ์ทอง แม่สนองพาผมเดินทางต่อมาที่บ้านมั่นคงอยู่เจริญสุข โครงการที่แม่สนองเชื่อว่า อลังการที่สุดในจำนวนบ้านมั่นคงทั้งหมด

บ้านมั่นคงอยู่เจริญสุข มี**อุบลวรรณ เสรีวงษ์** เป็นประธานเกิดขึ้นในยุคที่สองเช่นเดียวกับบ้านมั่นคงโนนโพธิ์ทอง โดยที่นี่เป็นโครงการซื้อที่ดิน หากแต่พวกเขาได้ใช้งบอุดหนุนที่ได้มาหัวละ 20,000 บาท มาซื้อ แต่ราคาที่ดินเฉลี่ยแล้วหลังหนึ่งต้องจ่าย 23,600 บาท ทำให้แต่ละบ้านต้องออมเงินสมทบเพิ่ม และยังต้องเสียดเงินส่วนหนึ่งให้กองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองชุมแพด้วย

เมื่อมีเงินซื้อที่ดิน ชาวบ้านมั่นคงอยู่เจริญสุขก็ทำเรื่องกู้สร้างบ้านเท่านั้น โดยโครงการนี้ ที่อุบลวรรณย้อนความว่า ขึ้นเสาในช่วงปลายปี 2554 โดยแบ่งทำทั้งสิ้นทั้งหมด 7 เฟสด้วยกัน

ผมนับเลขในใจ เห็นผ่านไปหลายปี บางหลังยังไม่เสร็จ จึงถามที่อุบลวรรณไป เธออธิบายให้ผมฟังว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่มองว่า ในชีวิตหนึ่งจะมีบ้านอยู่ทั้งที ก็อยากมีบ้านสวย ทำให้ต้องวิ่งหาเงินมาต่อเติม แต่ของที่นี้พิเศษ คือส่วนใหญ่เป็นบ้านสองชั้น คนหนึ่งทำกันชั้นล่างเหมือนบ้านในเมือง สวยน่าอยู่ ก็ทำตามกันหมด

“หลายหลังยังไม่เสร็จ คือหาเงินมาทำเพิ่ม เราเองก็ตามใจผู้อยู่ก็ปรับกันไป” ที่อุบลวรรณว่า

อุบลวรรณ เสวีวงศ์

ผมมองไปที่คณะกรรมการหลายคนที่มา นั่งให้กำลังใจ
ประธาน แช่วไปว่าบางหลังสวยกว่าบ้านจัดสรรในเมือง
เสียด้วยซ้ำ แต่ทุกคนยิ้มและหัวเราะ

บ้านสองชั้น ราคาตามแบบและสินเชื่อที่ขอได้คือ
180,000 บาท แต่จากที่ผมเห็นนั้น พี่อุบลวรรณว่าส่วนใหญ่
จะเสีย 400,000 บาท เพราะสองชั้นตามราคาสินเชื่อ
ชั้นล่างเป็นได้ถุน ไม่ได้ก่อกำแพง แต่คนที่นี่ต่อเติมกันสวยงาม

“ที่นี้เมื่อก่อนมีปัญหาอยู่ คือชาวบ้านไปเซ็นของที่ร้าน
วัสดุ ของมาส่งก็มาเก็บเงิน เราเองก็ต้องมาไล่ตามกับคนส่ง
รวมกันหลายบ้านเป็นเงินสี่แสนกว่าบาท ต้องไปตามเก็บเงิน
คืนมา ตอนหลังให้ลูกบ้านไปเซ็นในนามสหกรณ์ ระบุชื่อไว้
แล้วสหกรณ์เรียกเก็บอีกทีหนึ่ง” พี่อุบลวรรณเล่าถึง
ความวุ่นวายที่เกิดขึ้น

ผมมองดูป้ายจึงได้รู้ว่าสหกรณ์ที่นี้ชื่อ สหกรณ์เคหสถาน
อยู่เจริญสุขชุมแพ จำกัด ซึ่งเป็นศูนย์กลางคอยเก็บเงิน
ลูกบ้านไปชำระหนี้กับทาง พอช. นอกจากจัดการเรื่องเงินๆ
ทองๆ แล้ว ยังต้องรับมือกับลูกบ้าน ช่างรับเหมาทำบ้าน

โดยในส่วนของโครงสร้างหลักตามที่ขอสินเชื่อมาจะมีรูปแบบเหมือนกันทุกหลัง แต่ของที่นี้จะมีในส่วนของรายละเอียดที่แตกต่างกันไป ทางที่อุบลวรรณก็ต้องคอยคุมช่างให้ทำงานตามงวด แล้วจึงเบิกเงินให้ ขณะเดียวกันก็ต้องกำกับทำความเข้าใจกับลูกบ้านในส่วนที่ต่อเติม เพื่อไม่ให้ลูกช่างเอาเปรียบจนเกินไป

ปัญหาทุกอย่างจะถูกยกขึ้นมาในวันเก็บเงิน โดยบ้านมันคงอยู่เจริญสุขเก็บเงินทุกวันเสาร์แรกของเดือน บ้านชั้นเดียวจะส่งเงิน 1,520 บาท สองชั้นส่งเงิน 1,720 บาท ในจำนวนนี้รวมเงินออมหุ้นสหกรณ์เดือนละ 10 หุ้น เป็นเงิน 100 บาท ออมสวัสดิการ 30 บาท และส่งเงินเข้ากองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองชุมแพ 50 บาทแล้วด้วย

ในส่วนของเงินออมนั้น ทางสหกรณ์นำมาปล่อยกู้ให้กับสมาชิก คิดดอกเบี้ยร้อยละ 2 บาทต่อเดือน นำส่งเงินต้นคืนเมื่อครบปี ด้วยวิธีการเช่นนี้ ทำให้สหกรณ์เติบโต ผมเชื่อว่าในอนาคต ทางสหกรณ์คงมีกิจกรรมเพิ่มเติมอีกแน่ แต่ ณ วันนี้ทุกคนยังวนอยู่กับการจัดการบ้านของตัวเองให้แล้วเสร็จ...

โรงน้ำดื่มบ้านมั่นคง เมืองชุมแพ

จากบ้านมั่นคงอยู่เจริญสุข แม่สนองพาผมไปชมบ้านมั่นคงชัยพฤกษ์อีกหนึ่งโครงการ แต่รอบนี้จะได้ดูมากกว่าบ้าน เพราะที่นี่เป็นสถานที่ผลิตน้ำดื่มภายใต้แบรนด์บ้านมั่นคงเมืองชุมแพ

ตอนที่เราไปถึง เห็นพนักงานโรงน้ำอยู่กันสองคน แต่ทั้งภาวิณี ผลทิพย์ และชมจันทร์ ไชยมูล ผลิตน้ำของวันนี้เสร็จแล้ว เลยสาละวนอยู่กับการสานตะกร้าพลาสติก เรียกว่าเป็นกิจกรรมยอดฮิตในเวลานี้ เพราะที่ทำการบ้านมั่นคงร่มเย็นผมก็เห็นตะกร้าแบบเดียวกันนี้วางเรียงอยู่หลายใบอยู่

น่าเสียดายที่ **เชอริ พุ่มแยม** ผู้จัดการโรงน้ำไม่อยู่ แต่มีแม่สนองหนึ่งคนก็สบายไปสับอย่าง เพราะเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมของบ้านมั่นคงเมืองชุมแพมาตั้งแต่เริ่มต้น

โรงน้ำดื่มบ้านมั่นคงเมืองชุมแพมีจุดเริ่มต้นมาจากความต้องการทำธุรกิจที่มีความยั่งยืน และผลิตภัณฑ์ที่ 'ได้' ร่วมกันทั้งหมด ซึ่งเห็นจะไม่พ้นผลิตภัณฑ์น้ำดื่ม ยิ่งกับเมืองขยายอย่างชุมแพ โอกาสยิ่งสดใส

นั่นจึงเป็นที่มาให้เกิดการรวมหุ้น โดยมีตัวหลักคือบ้านมั่นคงทั้ง 13 โครงการ จึงเริ่มต้นพูดคุยในวงกว้าง โดยมีบ้านมั่นคงชัยพฤกษ์ เป็นผู้ถือหุ้นหลักที่จำนวนร้อยละ 51 ที่เหลือมาจากหุ้นของโครงการต่างๆ อีก 9 โครงการ โดยมีบ้านมั่นคงหนองคะเน บ้านมั่นคงสว่างแสงศรี และบ้านมั่นคงสวนไผ่ ที่ไม่ขอเข้าร่วม

ภาวฉนิ ผลตัพย (หลง) และชมฉนทร ซอยมด

แม่สนองชี้ให้ผมดูป้ายผู้ถือหุ้นที่ติดอยู่ที่กำแพง ผมเลย
ลุกไปดูใกล้ๆ ตัวเลขแจกแจงชัดเจน แบ่งเป็น 100 หุ้น ราคา
หุ้นละ 7,000 บาท ซึ่งนอกจากทั้ง 10 โครงการ ก็ยังมีกลุ่ม
องค์กรต่างๆ เข้ามาถือหุ้น แต่ก็ยังไม่ครบร้อยละตามที่ตั้งใจ
จึงเปิดให้ผู้ที่สนใจเข้ามาซื้อในส่วนของที่เหลือในราคาเงินผ่อน
โดยใช้เงินจากกองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองชุมแพก่อนแล้ว
ให้ผู้ซื้อหุ้นผ่อนชำระเอา

จากนั้นก็ไปดูวิสาหกิจเพื่อประกอบกิจการโรงน้ำดื่ม
ตัวเงิน 700,000 บาท ทางคณะกรรมการนำมาสร้าง
โรงผลิตน้ำดื่มตรงที่ผมนั่งอยู่นี้ แต่ด้วยมาตรฐานที่ตั้งไว้สูง
จึงไม่เพียงพอ ก็พอดีว่ามีคุณภาพชีวิตจาก พอช. มา
1,000,000 บาท ทางกองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองชุมแพ
จึงแบ่งงบประมาณมาซื้อเครื่องกรองน้ำ 400,000 บาท

ผมถามแม่สนองว่า แล้วทำไมต้องมาทำโครงการที่
บ้านมั่นคงชัยพฤกษ์ แก้วว่ามีการเจาะน้ำบาดาลในพื้นที่
บ้านมั่นคงวิมานดิน บ้านมั่นคงอยู่เจริญสุข บ้านมั่นคง
บ้านคือชีวิต และบ้านมั่นคงชัยพฤกษ์ ผลจากการนำน้ำไป
ตรวจ พบว่าน้ำที่นี่มีคุณภาพดีที่สุด

“แต่พอทำจริงก็มีปัญหาอีก มีโรงงานแล้ว มีเครื่องกรอง
แล้ว แต่ไม่มีถัง ขวด ค่าแรงคนงาน ทางวิสาหกิจชุมชนโรงน้ำ
จึงขอยืมเงินจากกองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองชุมแพอีก 2
แสนบาท เพื่อเป็นทุนหมุนเวียน” แม่สนองเล่า

แล้ววันที่รอคอยก็มาถึงเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2559
โรงน้ำเดินเครื่องผลิตน้ำขายในเขตเมืองชุมแพ เป็นน้ำที่ได้รับ
ตราสัญลักษณ์ อย. เรียกว่าออกขายได้ไร้กังวล สะดวกใจทั้ง
ผู้ผลิตและผู้บริโภค

ที่นี่มีบรรจุภัณฑ์สามแบบ คือถังใหญ่ 20 ลิตร แบบคืน
ถังในราคา 12 บาท น้ำขวดพลาสติกสองขนาด ความจุ 350
มิลลิลิตร ราคาโหลละ 40 บาท และความจุ 600 มิลลิลิตร
ราคา 42 บาท ผมถามแม่สนองว่าทำไมราคาใกล้เคียงกัน

เชอจี ฟูมแย้ม

“ต้นทุนขูดเท่ากัน” แล้วเหมือนแถมจะรู้ว่าผมกำลังถามอะไรต่อ เลยบอกต่อเสร็จสรรพ “คนสังขุดเล็ก นิยมเอาไปใช้ในงานประชุมชน และใส่บาตรพระ”

ขณะที่ในส่วนของพนักงานโรงงานน้ำ ก็มีพี่สองคนนี้ โดยคิดค่าแรงตามงาน คือบรรจุหนึ่งแพ็ค จะได้ค่าแรง 4 บาท และบรรจุถังใหญ่หนึ่งถัง ได้ค่าแรง 3 บาท ผมถามพี่ชมจันทร์ว่าเดือนหนึ่งได้ค่าจ้างเท่าไร แกกว่าคำนวณเฉลี่ยแล้ว 5,000-6,000 บาท

เสียงโทรศัพท์ดังขึ้น พี่ชมจันทร์เป็นคนรับสาย หลังบทสนทนาจบลง แกเดินไปเลื่อนรถซาเล้ง หรือมอเตอร์ไซค์พ่วงข้าง ถอยหลังพอดีกับชั้นวางถังน้ำ ทั้งสองคนช่วยกันกลิ้งถังลงเรียงกัน

“ปกติมีรถมารับไปส่ง แต่ถ้าไม่มีพี่ก็ใช้คันนี้ ก็ได้ค่าส่งเพิ่ม อย่างถังหนึ่งได้ 3 บาท แพ็คขูดเล็ก 2 บาท แพ็คขูดใหญ่ 3 บาท”

ผมถ่ายรูปขณะที่ทั้งสองกำลังช่วยกัน กระทั่งรถซาเล้งเคลื่อนตัวออกไปจนหายลับจากสายตา แม่สนองจึงพาผมเดินไปดูสต็อกน้ำ ซึ่งเก็บอยู่ในบ้านกลาง เป็นบ้านที่ใช้ส่วนรวม ภายในมีสต็อกน้ำอยู่ ถึงตรงนี้เองที่ผมถ่ายรูปแม่สนองเก็บไว้ได้ เมื่อเดินออกมา แม่สนองว่าเย็นนี้มีประชุมเรื่องทำถนนของบ้านมั่นคงบ้านคือชีวิต แต่ก่อนที่จะไป ผมอยากไปแวะที่นารวมสักหน่อย เพราะมีนัดกับผู้จัดการนารวม แม่สนองเลยพาเดี่ยวไปด้วย...

นารวมร่วมใจ

เมื่อมีที่อยู่ ก็ต้องมีที่ทำกิน แต่ชุมแพเป็นเมืองเสียขนาดนี้ แล้วชาวบ้านส่วนใหญ่ยังเป็นคนหาเช้ากินค่ำ ลำพังแค่บ้านก็เหนื่อยแล้ว ซื่อที่ทำกินเพิ่มจึงเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้เลย แต่สุดท้ายกลับเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง

ในตอนเย็นแม่สนองพาผมเดินทางไปยังที่นารวม เพื่อพบกับ **ศรีอาน ปะดา** เขาคนนี้เป็นผู้จัดการนารวม ผมตามพี่ศรีอานไปยังด้านหลัง ปล่อยให้แม่สนองเดินเล่นเก็บยอดชะอมอยู่ด้านหน้า

แปลงที่พี่ศรีอานรับผิดชอบอยู่ตอนนี้ไม่ได้ปลูกข้าว แต่ปรับเป็นพริกแทน แกว่าเข้ามาทุกวัน มาดูมานั่งเล่น เมื่อผมถามถึงที่มาที่ไป พี่ศรีอานว่า คนในบ้านมันคงจำนวนหนึ่งอยากมีที่ทำกิน แต่ลำพังตัวคนเดียวเป็นไปไม่ได้ เลยมาพูดคุยในนามกลุ่ม

“ตอนนั้นปี 2553 แรกกว่าจะออมเงินซื้อที่นากัน แต่เรื่องเข้าไปที่กองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองชุมแพ เลยพูดคุยกันทั้งหมด ทางนายกเทศมนตรีเมืองชุมแพจึงว่า ถ้าอยากได้ต้องซื้อรวมกันทั้ง 13 โครงการ” พี่ศรีอานย้อนความเดิมให้ฟัง

ในส่วนของเงินนั้น ทุกคนมีหนี้อยู่พอสมควรแล้ว ไม่สามารถแบกรับภาระเพิ่มเติมได้ เรื่องทำทำว่าจะจบลงตรงนั้น แต่วันหนึ่งพี่ศรีอานเห็นป้ายประกาศธนาคารออมสินขายที่นาจำนวน 38 ไร่ ราคา 2.6 ล้านบาท พอคิดว่าที่ดินผืนนี้อยู่ในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ

ที่ดินผืนนี้จุดประกายความคิดและความหวังขึ้นมาอีกครั้ง แต่ในสภาพสังคม เศรษฐกิจ และโทษภาวะของแต่ละครัวเรือน ทำให้ต้องประชุมใหญ่ เพื่อหาทางออกร่วมกัน คณะกรรมการบ้านมั่นคงเมืองชุมแพเป็นเจ้าภาพ เชิญลูกบ้านทั้งหมด รวมถึงเจ้าหน้าที่หน้าเดิมอย่าง พอช.

เมื่อคุยกันถึงความเป็นไปได้ ทาง พอช. ให้เงินกู้ได้ ในวงเงิน 2 ล้านบาท คิดอัตราดอกเบี้ย ร้อยละ 3 บาท ส่วนที่ขาดอยู่นั้น ต้องอาศัยการระดมเงินหุ้นในนามโครงการบ้านมั่นคงต่างๆ ในราคา หุ้นละ 150 บาท ที่เหลือแบ่งเป็นเงินลงหุ้นรายบุคคล รายชื่อเรียงยาวเป็นหางว่าว และส่วนที่ขาดอยู่ ก็เป็นเงินจากกองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองชุมแพ

กระนั้นเมื่อทำการติดต่อซื้อที่ดิน กลับกลายเป็นว่าราคาเพิ่มขึ้นมาเป็น 4.6 ล้านบาท เมื่อรู้สึกถึงความไม่ชอบธรรมทางเครือข่ายบ้านมั่นคงเมืองชุมแพจึงยกคาราวานรถตู้ 10 คัน ลงมาถึงกรุงเทพฯ โดยมีพี่น้องสหพันธ์พัฒนาองค์กรชุมชนคนจนเมืองแห่งชาติ หรือสอช. ทั้งหมดกว่า 200 ชีวิต เข้าร่วมแสดงพลัง ทวงถามถึงราคาที่เป็นธรรม จนกระทั่งซื้อที่ดินผืนนี้ได้ในราคา 2.6 ล้านบาท เงินจำนวนนี้รวมค่าโอน 1 แสนบาทด้วยแล้ว

ในที่สุดที่นา 38 ไร่ ก็เป็นของสมาชิกบ้านมั่นคงเมืองชุมแพ เมื่อมีภาระต้องผ่อนชำระ สมาชิกมาคิดร่วมกันว่า จะจ่ายเงินให้กับทาง พอช. ได้อย่างไรบ้าง ก็พอดีว่าที่ดินผืนนี้ทำนาได้ 2 ครั้งต่อปี เรียกว่าครบทั้งนาปี และนาปรัง ผลผลิตข้าวที่ได้มาทั้งหมดจะเก็บรวมไว้ที่บ้านมั่นคงร่วมเย็น และแจ้งสมาชิกให้มาซื้อก่อน โดยขายในราคาโรงสี

“พวกเราดูว่าไร่หนึ่งนั้น ใช้เวลาลงทุนกี่วัน ใช้ข้าวไปกี่ถัง เมื่อหักลบกลบต้นทุนจะเหลือกำไรอยู่ พอดีในช่วงนั้นทางรัฐบาลรับประกันราคาข้าว เราก็พอมีเงินส่งคืนทาง พอช. ปีละ 3 แสนกว่าบาท” พี่ศรีอานอธิบาย

ขณะที่ในวันนี้ พี่ศรีอานว่า รัฐบาลไม่มีนโยบายแบบเก่า ทำให้ในแต่ละปี ทางกลุ่มที่นารวมนี้ไม่มีเงินเพียงพอ ต้องกู้ยืมเงินกองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองชุมแพไปจ่ายก่อน

ผมถามพี่ศรีอานต่อว่า ในหนึ่งรอบปีนั้น ทางที่นารวมมี การจัดสรรการทำประโยชน์ในพื้นที่อย่างไร

“เมื่อถึงเวลาทำนา จะแจ้งผ่านประธานบ้านมั่นคงแต่ละแห่งว่า ถึงเวลาหว่านข้าว ลงแขก ส่วนคนที่มาดูแลเป็นประจำจะมีค่าแรงให้ จ่ายเป็นข้าว ดูแลกันในลักษณะพี่น้อง” พี่ศรีอานว่า แต่เหมือนแกลเห็นผมมองไปที่แปลงพริกเลยเล่าให้ฟังต่อ

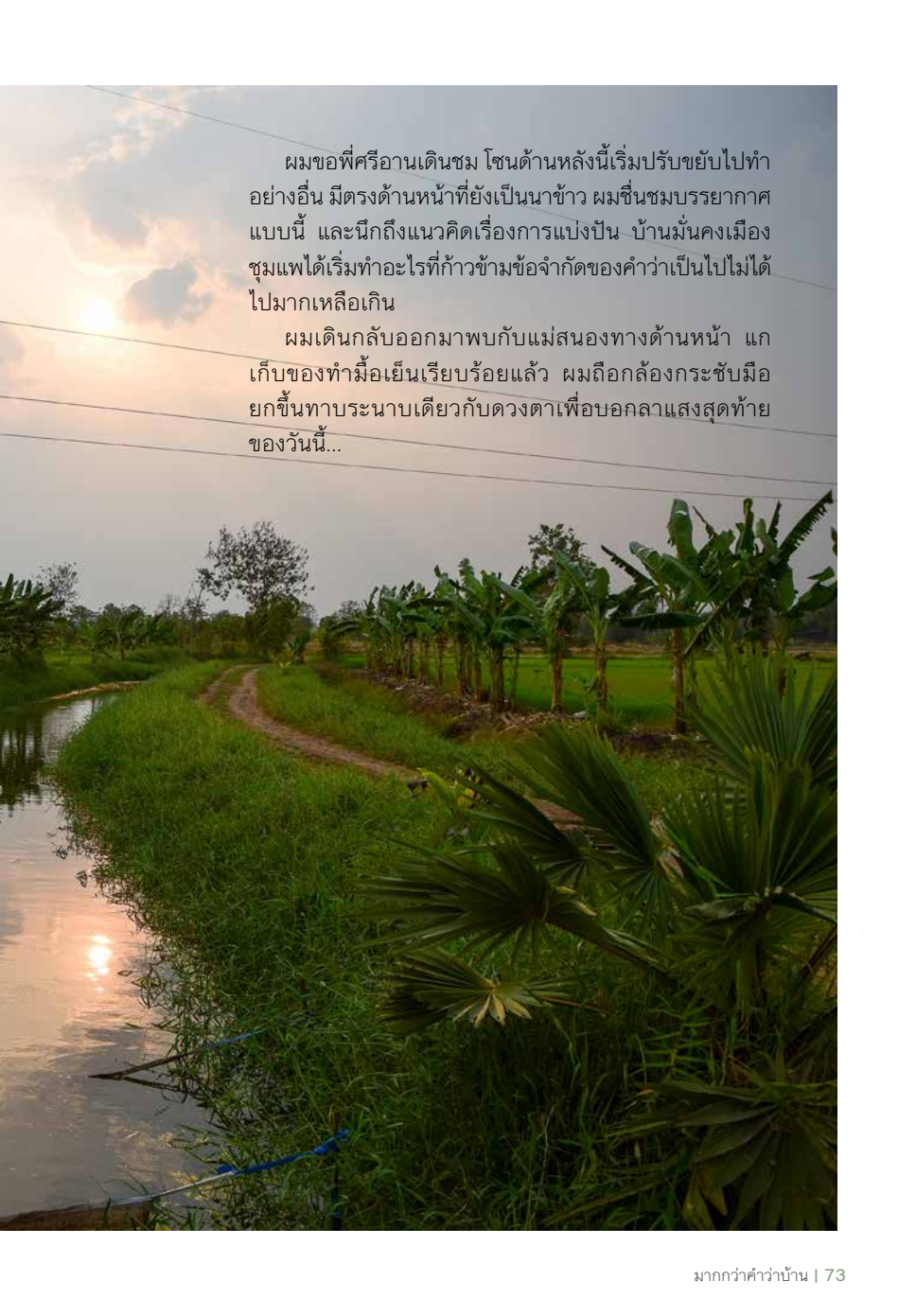
ในปีที่ผ่านมาคณะกรรมการนารวมลองจัดสรรการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบใหม่ โดยแบ่งเป็นแปลงขนาดเล็กให้เช่า โดยคิดราคาเป็นผลผลิต ประโยชน์ 3 ส่วน เป็นของคนทำ 2 ส่วน อีก 1 ส่วนคืนกับกองกลาง นอกจากนี้ยังกันพื้นที่อีก 10 ไร่ไว้เป็นนารวมดั้งเดิม

ศรีอาน ปะดา

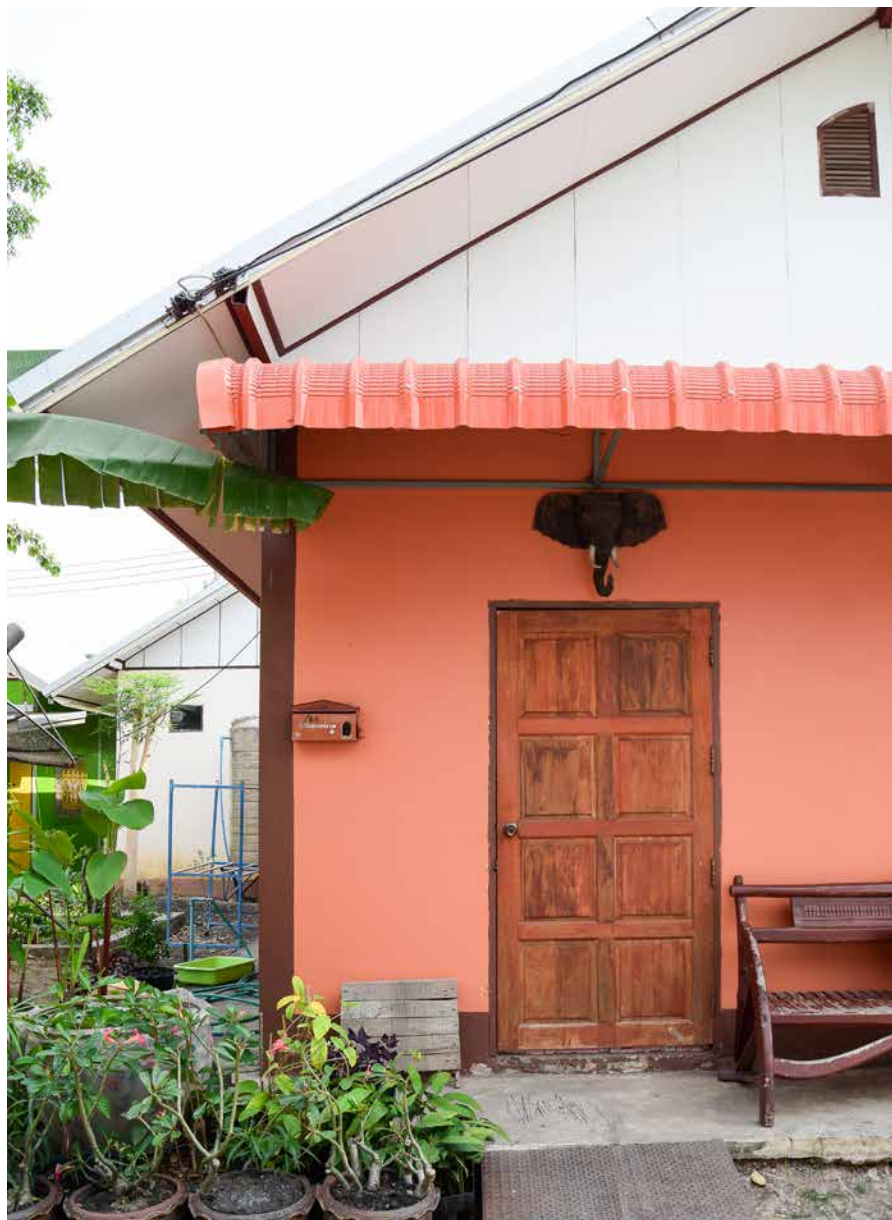
พีศรีอานว่า ในอนาคตทางกลุ่มนารวมจะมีโรงสีเป็นของตัวเอง ซึ่งจะช่วยให้แปรรูปข้าวขายในแบรนด์ตัวเองด้วย และยังมีสะพานทางเข้าสู่ที่นา ซึ่งได้งบประมาณมาปรับปรุงแล้ว

A photograph of a rural landscape at sunset. In the foreground, there are lush green plants, including banana trees and fan palms. A dirt path winds through the middle ground, leading towards a river on the left. The sun is low on the horizon, casting a warm glow over the scene. The sky is filled with soft, colorful clouds.

ผมขอที่ศรีอานเดินชม โชนด้านหลังนี้เริ่มปรับขยับไปทำ
อย่างอื่น มีตรงด้านหน้าที่ยังเป็นนาข้าว ผมชื่นชมบรรยากาศ
แบบนี้ และนึกถึงแนวคิดเรื่องการแบ่งปัน บ้านมั่นคงเมือง
ชุมแพได้เริ่มทำอะไรที่ก้าวข้ามข้อจำกัดของความเป็นไปได้
ไปมากเหลือเกิน

ผมเดินกลับออกมาพบกับแม่สนองทางด้านหน้า แก
เก็บของทำมือเย็นเรียบร้อยแล้ว ผมถือกล้องกระชับมือ
ยกขึ้นทาบระนาบเดียวกับดวงตาเพื่อบอกเล่าแสงสุดท้าย
ของวันนี้...

นิติบุคคลแห่งบ้านมั่นคง

ผมกับแม่สนองกลับมาถึงบ้านมั่นคงร่มเย็นตอนช่วงค่ำแล้ว ภายในศาลาทำการมีคนมารออยู่ประปราย แม่สนองว่า วันนั้นดัดัวแทนบ้านมั่นคงวิมานดินมาหาหรือเรื่องการทำถนนหน้าบ้าน

บ้านมั่นคงก็เปรียบเสมือนบ้านจัดสรร มีประธานบ้านมั่นคง พร้อมด้วยคณะกรรมการทำหน้าที่ประหนึ่งนิติบุคคลบริหารจัดการความเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน ทั้งถนนหนทาง ไฟกิ่ง ประปา ไปจนกระทั่งบ่อบำบัดน้ำเสีย สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นต้นทุนที่ต้องการทั้งแรงงานบุคคล ทูททรัพย์ เพื่อมาบริหารจัดการทั้งสิ้น

สุนันท์ วงศ์วิชาญ หรือพินันท์ อดีตประธานบ้านมั่นคงวิมานดิน ตามที่ผมถือวิสาสะเรียก เดินทางมาประชุมกับแม่สนอง ณ ที่ทำการสหกรณ์ เพื่อหาหรือเรื่องการทำถนนภายในโครงการหลังจากที่บ้านเสร็จสมบูรณ์แล้ว

“จริงๆ งบประมาณอุปโภคมาก่อน แต่ด้วยประสบการณ์ที่ผ่านมาสอนให้เรารู้ว่า ถ้าทำถนนก่อนบ้าน คนที่ใช้งานคือคนทำงาน ไม่ใช่คนอยู่อาศัย ยังไม่ทันที่บ้านจะแล้วเสร็จดิถนนก็พังเสียแล้ว” แม่สนองอธิบายให้ผมฟัง

โครงการบ้านมั่นคงวิมานดินมีลักษณะพิเศษตรงที่เป็นบ้านทาวนเฮ้าส์สองชั้น เรียงรายกันเป็นแถว จำนวนทั้งสิ้น 67 หลัง สร้างเสร็จแล้ว และมีชาวบ้านย้ายเข้าไปอยู่ไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง วันนี้จึงเรียกประชุมทั้งประธานคนใหม่ ประธานคนเก่าอย่างพินันท์ คณะกรรมการ รวมถึงผู้รับเหมา เพื่อให้เข้าใจตรงกันว่า รถยนต์ที่จอดเรียงรายหน้าบ้านนั้นเมื่อถึงตอนที่ผู้รับเหมาเข้ามาทำถนน ให้นำไปจอดไว้ที่อื่น รถมอเตอร์ไซค์ก็เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีหินมีทรายที่บ้านหลายหลังเตรียมนำมาเทพื้นหน้าบ้าน ให้เก็บขนไปไว้หลังบ้านก่อน

“ถ้าช่างเข้าไปตัดถัดถนน แล้วมีรถยนต์จอด เขาต้องเว้นที่ตรงนั้น จะมาบดอัดภายหลัง ประสิทธิภาพก็ไม่เหมือนกับทำให้เสร็จในครั้งเดียว ประธานบ้านมั่นคง คณะกรรมการต้องไปทำความเข้าใจกับลูกบ้านด้วย” แม่สนองพูดเสียงดังตามสไตล์

นอกจากนี้ยังมีเรื่องไฟกิ่งที่แม่สนองขอให้ทางคณะกรรมการบ้านมั่นคงวิมานดินไปทำความเข้าใจกับลูกบ้านด้วยเสาไฟพ้านี้เป็นของโครงการ ต้องขอให้ลูกบ้านบางคนยอมเสียสละให้เสาไฟตั้งหน้าบ้าน และใช้ไฟจากบ้านด้วย

ถึงตรงนี้ผมเริ่มเกิดคำถาม จึงถามพี่น้องที่ไปว่า นอกจากไฟกิ่งแล้ว ยังมีเรื่องอะไรที่คณะกรรมการต้องรับผิดชอบอีกบ้าง

“ระบบประปาหมู่บ้าน และบ่อบำบัดน้ำเสีย” พี่นั้นทว่าเมื่อสอบถามลึกลงตรงไป ทางหมู่บ้านจะมีมิเตอร์น้ำมิเตอร์ไฟฟ้า โดยไฟพ้านั้นลูกบ้านจ่ายให้กับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค แต่ในส่วนของประปานั้น เป็นระบบประปาบาดาล

ของหมู่บ้าน ขึ้นตรงกับคณะกรรมการบ้านมั่นคง โดยแต่ละเดือน ทางคณะกรรมการจะแจ้งเจ้าหน้าที่เดินจดมิเตอร์น้ำรายเดือน ในอัตราค่าแรงวันละ 200 บาท จดกันแล้วเสร็จในวันเดียว ลงบันทึกในตาราง และคิดคำนวณเบ็ดเสร็จในอัตราหน่วยละ 8 บาท

นอกจากนี้ยังมีในเรื่องของคนดูแลบ่อบำบัดน้ำเสียที่ทางหมู่บ้านจ้างมาดูแลเดือนละ 300 บาท

“บ่อบำบัดนี้มักจะมีปัญหาในหน้าฝน ต้องหมั่นตรวจสอบ”

บ้านมั่นคงทุกแห่งจะมีระบบบริหารจัดการคล้ายๆ กัน ยกเว้นเสียแต่ว่าในอนาคต สหกรณ์บ้านมั่นคงแต่ละแห่งที่ถือโฉนดที่ดินบ้านมั่นคงจะทำการรังวัดที่ดิน และแบ่งโฉนดในส่วนของถนนให้กับเทศบาล เพื่อให้ช่วยดูแล ตรงนั้นก็ช่วยแบ่งเบาภาระเรื่องไฟไปได้ แต่ในส่วนของประปาและบ่อบำบัดน้ำเสีย ยังถือเป็นพันธกิจที่คณะกรรมการบ้านมั่นคงต้องดูแลต่อไป...

กองทุนสวัสดิการ เครือข่ายเมืองชุมแพ

เช้าวันต่อมา ผมกลับมาที่บ้านมั่นคงร่มเย็นอีกครั้ง วันนี้ก็มีประชุมกัน พอตีแสงเดือน **ศรีไพรวัลย์** เลขาฯ การคณะกรรมการพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองชุมแพ กลับมาจากกรุงเทพฯ ผมจึงเข้าไปนั่งคุยด้วย พอตีผมสงสัยเรื่องเงินสวัสดิการที่บ้านมั่นคงแต่ละโครงการเกือบอ้อมกัน พี่แสงเดือนว่า ต้องย้อนกลับไปตั้งแต่โครงการรุ่นแรก

“ตอนที่เริ่มต้นบ้านมั่นคงร่มเย็นนั้น โครงการนี้รวมเป็นกลุ่มออมทรัพย์ ออมเงินสัจจะ เดือนละ 100 บาท เพื่อแก้ปัญหาหนี้สิน ด้วยพวกเราส่วนมากค้าขายในตลาด หีบขี้มึนในกลุ่ม 2,000-3,000 บาท ขอดอกเบี้ยกันร้อยละ 2 บาทต่อเดือน แล้วก็เงินออมวันละ 20 บาท เพื่อกู้เงินกับ พอช. และอีกหนึ่งออม คือการออมวันละบาท ซึ่งตรงนี้ เราตั้งใจใช้ในยามที่มีประชุม ซื้อม้า ขนม”

กระทั่งเมื่อบ้านมั่นคงร่มเย็นสร้างเสร็จ และ**ดร.ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม** มามอบบ้าน เห็นเงินกองทุนนี้จึงแนะนำให้ชาวบ้านมั่นคงร่มเย็นนำมาจัดสวัสดิการ ดูแลกกันและกัน ตั้งแต่เกิดจนตาย

นั่นจึงเป็นแนวทางให้โครงการอื่นๆ เติบรอยตามโดยพร้อมเพรียง

แสงเดือน ศรีไพรวัลย์

กองทุนสวัสดิการเครือข่ายเมืองชุมแพดูแลสมาชิกหลายเรื่อง พี่แสงเดือนรายได้ให้ฟัง เริ่มตั้งแต่การเกิด มอบ 500 บาท กรณีลูกแฝด มอบ 1,000 บาท เจ็บป่วยรักษาตัวในโรงพยาบาล มอบ 300 บาทต่อครั้ง ไม่เกิน 3 ครั้งต่อปี เสียชีวิต มอบ 2,000 บาท

ผมสงสัยว่า เมื่อมีหลายโครงการ แล้วจัดการเก็บเงินกันอย่างไร ศูนย์กลางของกองทุนนี้อยู่ที่ไหน พี่แสงเดือนอธิบายว่า ต่างโครงการต่างเก็บเงินกันเอง แต่ต้องตัดร้อยละ 10 เข้ากองทุนสวัสดิการเมืองชุมแพ โดยทางกองใหญ่จะคอยจัดสรรส่วนเวลายามิงบประมาณลงมา เพื่อจัดสรรลงมาตามบ้านต่างๆ อีกครั้งหนึ่ง

เมื่อผู้ใหญ่มีสวัสดิการ ก็เริ่มมีสวัสดิการสำหรับเด็กๆ อย่างที่บ้านร่มเย็น มีกลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคงบ้านร่มเย็นของเด็กหรือกองทุนสวัสดิการเด็ก ซึ่งพ่อแม่ทำการฝากให้เมื่อเงินเยอะขึ้น จึงนำปล่อยกู้ให้กับสมาชิก คิดดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 2 บาทต่อเดือน โดยนำผลกำไรมาปันผลในรูปแบบสวัสดิการต่างๆ และจัดกิจกรรมให้พวกเขา

ณ เวลานี้บ้านมั่นคงเมืองชุมแพมีเครือข่ายเด็กประมาณ 500 กว่าคน นอกจากการเก็บออมเงินแล้ว ยังมีกิจกรรมอื่นๆ เช่น เข้าค่ายในช่วงปิดเทอม อบรมให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ

ถึงตรงนี้สมาชิกบ้านมั่นคงเริ่มมานั่งกันเต็ม ผมถามพี่แสงเดือนว่าวันนี้มีอะไรกัน เธอว่าเป็นวันพบปะเครือข่ายของบ้านมั่นคงโนนโพธิ์ทอง...

เครือข่ายผู้สูงอายุ บ้านมั่นคงสร้างอนาคต

เรื่องนี้ผมไม่ได้ประสบกับตาตัวเอง แต่ทราบตั้งแต่วันที่เจอแมนนิค และมีเสียงสะท้อนเข้าหูอยู่ไม่ขาด เรื่องการรวมตัวของเครือข่ายสร้างอนาคตบ้านมั่นคงเมืองชุมแพ ซึ่งกิจกรรมนี้มีความพิเศษ ตรงที่รวมตัวเครือข่ายบ้านมั่นคงเมืองชุมแพทั้ง 13 โครงการ และคนเมืองชุมแพอีก 38 ชุมชน มาเข้าร่วมด้วย

ที่ว่าผมไม่มีโอกาส ด้วยนายกเทศมนตรีเมืองชุมแพขอความร่วมมือคนในเขตเทศบาลหยุดกิจกรรมบันเทิงเพื่อถวายความอาลัยแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเป็นเวลาหนึ่งปี

“ปกติเรารวมตัวเต้นกันทุกวันเสาร์อาทิตย์ เวียนกันไปโน่นแต่ละชุมชน หรือบางครั้งก็มีไปเปิดฟลอร์กันที่ถนนคนเดินเทศบาลเมืองชุมแพ เปิดเพลงกัน ขนเครื่องเสียงใส่รถ 18 ล้อ ผู้สูงอายุก็เต้นกัน ทั้งเพลงลูกทุ่ง หมอลำ แล้วก็เพลงวัยรุ่น เสียงดังสนุกสนาน” แมนนิคว่า

แมนนิคว่า เครือข่ายจริงจังขนาดมีตัดชุดเต้น โดยมีช่างอยู่ที่บ้านมั่นคงอยู่เจริญสุข หาผ้าไปให้ แต่ก็นั่นแหละ ช่วงนี้เว้นไปก่อน...

สวนผักแห่งบ้านร่มเย็น

บ้านมั่นคงร่มเย็นมีบ้านแค่ 30 หลังคาเรือน อาศัยที่ราชพัสดุของเทศบาลเมืองชุมแพสร้าง แต่ที่นี้ถือเป็นชุมชนขนาดย่อมที่เป็นตัวอย่าง นอกจากนารวมที่ตั้งอยู่ห่างออกไปนับกิโลเมตร ที่นี้ยังมีสวนผักอยู่ตามขอบบ้าน ทั้งในกระถาง ยางรถยนต์ กระถางอิฐ พื้นดินข้างบ้าน

ผมเรียกขอบบ้าน เพราะกลัวไปสวนทางกับเอกลักษณ์ของบ้านมั่นคง ที่แม่สนองว่า บ้านมั่นคงไม่มีรั้วบ้าน

คนบ้านมั่นคงส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่นที่พาตัวเองจากบ้านเกิดมา มีทั้งใกล้ทั้งไกล พวกเขาเหล่านี้มาจากที่ที่มีต้นทุนน้อยกว่าเมืองชุมแพ แต่ทั้งหมดล้วนเป็นดินแดนเกษตรกรรม เช่นนั้นดีเอ็นเอเกษตรกรจึงไหลเวียนอยู่ในตัวพวกเขาทุกคน

ทั้งแม่สนอง แม่นิค หรือคนรุ่นลูกอย่างพีรชนิ พี่แสงเดือน พวกเขาล้วนสร้างความสุขจากตรังริมขอบของบ้าน ผ่านความคิดสร้างสรรค์ของตัวเอง

สวนผักของที่นี่มีทั้งพริก มะเขือ ผักกาด ต้นหอม สะระแหน่ ใบโหระพา กะเพรา และอื่นๆ อีกหลายชนิดที่ ผมงคงตกลำรวจไป แต่ทั้งหมดที่กล่าวมา ยืนยันด้วยสายตา ผมงเอง

ทุกคนพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า ผักเหล่านี้ใครผ่านมา ยากได้เข้าครัว สามารถหยิบไปได้ ไม่ต้องขออนุญาต ด้วยไม่ได้มีเยอะขนาดขนเอาไปขายสร้างความร่ำรวย แต่มี พอดีพอกินในครัวเรือนเท่านั้น ฉะนั้นจึงไม่ได้มีใครสนใจ เก็บมาคิดเล็กคิดน้อย

อาหารเหล่านี้ใช้แค่ใจ กับใช้แค่น้ำ หมั่นดูแลให้หน้า ผัก เหล่านี้ก็องงามดี ไม่ต้องมีปุ๋ยยามากวนใจ เข้ามาจึงเห็น แม่สนองรดน้ำผักด้วยความสบายใจ

ไม่เพียงแต่อาหารกายเท่านั้น ความสุขของชีวิตยัง สัมพันธ์ด้วยความรื่นรมย์ในหัวใจ บริเวณบ้านร่มเย็นจึงมี ไม้ประดับ ที่โดดเด่นคือลิลาวดี ที่แม่สนองหามาปลูก รายล้อมที่ทำการสหกรณ์ เพื่อเป็นความรื่นรมย์อย่างหนึ่ง ของชีวิต ยามที่ดอกออกชูช่อขึ้นแลดูสบายตาสบายใจ โดยพันธุ์ที่นำมาปลูกเป็นดอกสีเหลืองขาวขลิบริมด้วย สีชมพูม่วง

ช่วงเดือนมีนาคมที่ผมงมาเยือน ดอกโรยราลงไปแล้ว เช่น เดียวกับใบที่ผลัดร่วงลงหมด แต่ต้นลิลาวดีก็มีเสน่ห์เหลือล้น ด้วยต่อให้มีเพียงกิ่งก้าน ก็ยังคงความสวยงาม มีความแปลกตา และเมื่อรู้ว่ายามดอกลิลาวดีชูช่อบานงามตาเพียงใด ก็ยิ่ง ทำให้ผู้รู้ค่าเผื่อรอความงามนั้นด้วยใจจดจ่อ และเอาใจใส่อยู่ ทัตเทียมกัน...

อาชีพเสริม ของชาวบ้านมั่นคง

นอกจากผลิตภัณฑ์ข้าวจากนารวมแล้ว คนบ้านมั่นคงยังทำอีกหลายอย่าง ที่ผมเห็นและเก็บมาบอกเล่ากันทั้งสองอย่างแล้ว

ตอนที่ผมไปต่อมๆ มองๆ ในแถวที่ทำการบ้านมั่นคงร่มเย็น ก็บังเอิญไปเห็นหน่อไม้ขวด เลยถามน้องๆ ที่นั่งทำงานอยู่ เขาเลยพาให้เดินไปบ้านในสุด ก็พบ รัชณี แก้วดวงตา สมาชิกกลุ่มทำหน่อไม้ ผมรู้สึกผิดนิดหน่อย เพราะพี่รัชณีดูติดกิจธุระภายในบ้าน เลยขอรบกวนเวลาเล็กน้อย

รัชณี แก้วดวงตา

จุดเริ่มต้นคือมีงบประมาณจากศูนย์รัตนากา ซึ่งเข้ามาในราวเดือนสิงหาคม 2559 เป็นงบส่งเสริมอาชีพ โดยได้รับมา 60,000 บาท เลยกุดคุยและรวมกลุ่มกัน แบ่งงบประมาณออกเป็นสามก้อน ดำเนินกิจกรรมสามอย่าง ของกลุ่มพีริชนีทำหน่อไม้ดอง อีก 2 กลุ่มทำจักสาน และทำขนม

กลุ่มทำขนมมีอยู่ 20 คน เงินที่ได้มา นำไปซื้อหน่อไม้ อุปกรณ์ บรรจุภัณฑ์ โดยนำหน่อไม้มาปอก สับให้เป็นเส้น แช่น้ำไว้สองคืน จากนั้นเหน็บทิ้ง คลุกกับเกลือให้เข้ากัน แล้วนำกรอกใส่ขวดทันที โดยใช้ขวดน้ำของโรงน้ำดื่ม ที่สำคัญไม่ใส่สารกันบูดด้วย

“สินค้าขายกันภายในกลุ่มโครงการบ้านมั่นคง แล้วก็คนที่มาดูงาน ขวดละ 15 บาท” พีริชนีว่า

ผมชักสงสัยว่าหน่อไม้ดองนี้ทำกับข้าวอะไรได้บ้าง พีริชนีว่ามีทั้งเอาไปทำแกงกะทิใส่ไก่ ผัดหน่อไม้ ซุปหน่อไม้

แต่ด้วยความที่เพิ่งเริ่มต้นทำกัน รายได้จึงยังอยู่ในกลุ่ม โดยประมาณการว่า เมื่อครบปี จะเริ่มทำการปันผลให้แก่สมาชิก

นอกจากหน่อไม้ดองแล้ว ที่เห็นกันแบบโจ่งแจ้งเลย คือ กระเป๋าสานจากเส้นพลาสติก ซึ่งทางศูนย์รัตนากาเข้ามาสอนให้สมาชิกทำถึงที่ทำการแห่งนี้ ทำกันอย่างแพร่หลาย ทางกลุ่มทำหน้าที่เป็นตัวกลางซื้อวัตถุดิบมาขายให้สมาชิก โดยมีทั้งจ่ายเป็นเงินสด หรือเซ็นไว้ก่อนได้

งานนี้จึงเป็นเรื่องฝีมือใครฝีมือมัน และรสนิยมของคนซื้อ ว่าชอบไปไหน แต่สมาชิกก็นำของมาฝากขายที่ทำการแห่งนี้ หรือรับออเดอร์มากระจายงานกันไปก็มี บางบ้านอาศัยเครือข่ายภายในครอบครัว ขายฝากกันไปตามประสา...

ถนนคนเดินเมืองชุมแพ

เมืองชุมแพไม่เคยหลับใหล ธรรมชาติของเมืองท่า ศูนย์กลางการค้า เข้ามาผู้คนออกทำมาค้าขาย ค่าดีก็เป็น คิวของพ่อค้าแม่ค้าอีกกลุ่ม สลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป ทั้งวันคืน

ด้วยจุดแข็งของความเป็นเมืองการค้านี้เอง ที่ทำให้เกิด ถนนคนเดินเมืองชุมแพขึ้น เป็นหมุดหมายแห่งการท่องเที่ยว โดยเริ่มต้นเปิดทำการทุกวันศุกร์ ตั้งแต่วันศุกร์ที่ 1 พฤศจิกายน 2556 จนถึงวันนี้ ก็ร่วม 3 ปีกว่าแล้ว ยังคง ยืนหยัดเป็นตลาดการค้า และเป็นแหล่งท่องเที่ยวของเมือง ชุมแพ

ถนนคนเดินเมืองชุมแพตั้งอยู่บนถนนสันติสุข 1 ติดกับ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 หรือถนนมลิวรรณ เรียกกัน ติดปากว่าสี่แยกเทศบาล โดยเริ่มตั้งแต่ต้นถนนสันติสุข 1 สังเกตเห็นป้ายถนนคนเดินเมืองชุมแพหลากสี มีนกฮูกที่เป็น สัญลักษณ์ประดับตกแต่ง ตามแนวถนนประดับโคมนกฮูก ระย้อยระยงไปสุดลูกหูลูกตา

เริ่มต้นปิดถนนกันตั้งแต่ช่วงบ่ายสองโมงของทุกวันศุกร์ ลากยาวจนถึงสี่ทุ่มหรือตึกกว่านั้น นอกจากเป็นถนน เศรษฐกิจแล้ว ยังเป็นถนนสายวัฒนธรรมด้วย

สินค้าเริ่มตั้งแต่ของกินหลากหลาย ทั้งข้าวซอย ยำ ตำ ของปิ้งย่าง ต่อด้วยของหวานอย่างเงือก้วยนมสด วัณ มะพร้าว ข้าวโพดคั่ว ยังมีของชำร่วยทั้งเซรามิกรูปสัตว์ต่างๆ กระถางต้นไม้ ต้นตะบองเพชรจิ๋ว คลอเคล้าไปกับเสียงดนตรีสดที่มาเล่นเปิดหมวกกัน

ที่สำคัญถนนคนเดินแห่งนี้ยังเป็นที่รวมตัวของเครือข่าย ผู้สูงอายุบ้านมั่นคงรางวัลอนุยุค ที่เมื่อถึงวันงาน กลุ่ม ผู้สูงอายุแห่งบ้านมั่นคงจะแต่งองค์ทรงเครื่อง จัดขบวนแห่ ไปตามถนน รำกันไปเดินกันไปสร้างความครื้นเครงให้นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ เปิดโอกาส ให้เครือข่ายเด็กและเยาวชนบ้านมั่นคงเมืองชุมแพได้แสดง ความสามารถ หากแต่ว่าในช่วงปีที่ผ่านมา ในหลวง รัชกาลที่ ๑๙ สวรรคต ทางนายกเทศมนตรีเมืองชุมแพจึงขอความร่วมมือ ด่วนความรื่นเริงแบบเอิกเกริกเอาไว้ก่อน

กระนั้นผู้คนก็ยังคงมีความสุขในทุกวันศุกร์ยามเย็น เป็นที่ที่ครอบครัวได้มาเดินเล่นกันพร้อมหน้า หาซื้อของกิน ติดไม้ติดมือกลับบ้าน เพื่อนฝูงได้พบปะสังสรรค์ คนทำงาน ได้ผ่อนคลายอิริยาบถกัน ที่สำคัญคือพ่อค้าแม่ค้า พวกเขา ได้ขายของ มีเม็ดเงินต่อเติมชีวิตครอบครัว

รับเงินทองเดินจากมา พวกเขามีรอยยิ้มให้ ผมเดินออก จากถนนคนเดินเมืองชุมแพในตอนที่ยังวันยังไม่ลับติ วันของใครหลายคนเริ่มต้น บางคนกำลังสิ้นสุด ทันทีที่เปิด ประตูเข้าสู่เรือนชาน ชีวิตวันนั้นเสมือนสิ้นสุดลงแล้ว ผมเอง ยังคงต้องเดินทางต่ออีกสักสี่ชั่วโมงกว่าจะถึงบ้าน...

บทส่งท้าย

เมืองชุมแพยังเติบโตอย่างต่อเนื่อง ผู้คนยังคงผ่านมาผ่านไปไม่ขาดสาย แม้ว่าสภาพเศรษฐกิจจะซบเซา แต่วิถีชีวิตที่นี้ยังคงปรับตัวกันไปตามสภาพ เพราะเหตุปัจจัยเหล่านี้ล้วนอยู่ทุกที่ในทุกเมือง ไม่ว่าจะเมืองใหญ่เมืองเล็ก

ผมเดินทางออกจากเมืองชุมแพ ตรงเข้าสู่ขอนแก่น
รถค่อนข้างมาก แต่ก็วิ่งได้คล่องตัว ไฟล์ท์หัวค้ำรอยู่
ระยะทางร่วม 80 กิโลเมตร ใช้เวลาราวหนึ่งชั่วโมงกว่าก็ถึง
สนามบินขอนแก่น

ผมคืนรถ กระชักระเป๋ามา นั่งรอที่เทอร์มินัล คาเฟ่
ขอโฆษณาพ่วงให้เล็กน้อย เพราะมาใช้บริการบ่อย สิ่งเพียง
น้ำอัดลมแถมน้ำแข็ง นั่งทำงานรอจนใกล้เวลา

ช่วงเวลานี้เป็นช่วงที่ผมได้ทบทวนอะไรหลายอย่าง แล้ว
จู่จู่ความรู้สึกคิดถึงบ้านก็ถาโถมเข้ามา ผมย้ายบ้านบ่อยใน
ตอนเด็ก จากที่หนึ่งสู่ที่หนึ่ง กว่าแม่จะมีบ้านหลังแรกก็อายุ
เกือบ 60 ปีแล้ว ผมจดจำวันแรกที่ย้ายเข้าไปได้ บ้านของ
ครอบครัว แม้ว่าในวันนั้นจะมีธนาคารเป็นหนึ่งในสมาชิก
ของครอบครัวก็ตามที แต่เรารู้สึกดีที่มีบ้านหลังนั้น และ
สัญญาต่อกันว่าจะช่วยเหลือกัน เพื่อผ่อนบ้านหลังนั้นให้หมด
ลงโดยเร็ว ผมจึงเข้าใจความรู้สึกของคนบ้านมั่นคงดี

ที่สุดแล้ว วันนี้ผมเดินทางต่อ มีเพียงพี่สาวที่อยู่กับบ้าน
ส่วนผมผจญภัยในโลกข้างนอก ระหกระเหินไปตามประสา
เคยฝันหาบ้านหลังใหม่ของตัวเอง แต่แล้วความคิดก็ฉับ
พลันปรับเปลี่ยน ด้วยชีวิตตอนนี้มีความผันผวนยิ่ง สนุกไป
กับการเดินทาง สนุกไปกับการรู้จักเพื่อนใหม่ ห้องเล็กๆ หนึ่ง
ห้องนั้นเพียงพอต่อลมหายใจ ผมจึงยังไม่คิดอะไรมากนัก
ตอนนี้

ถึงอย่างนั้นผมก็วางแผนไว้แล้ว เมื่อเวลามาถึง ผมจะ
กลับบ้าน...

ติดต่อ

สำนักงานเทศบาลเมืองชุมแพ ถนนมะลิวัลย์
ตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น 40130
โทรศัพท์ 0-4331-1703 กด 0
<http://tessabanbanchumphae.go.th/>